

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

TUTANAK DERGİSİ

6'ncı Toplantı

27 Ekim 2025 Pazartesi

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarıeroğlu'nun, Komisyonun çalışmalarına ve bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- SGK Başkanı Raci Kaya'nın Kurumun engelli bireyler için yaptıkları ve projeleri hakkında sunumu

2.- SGK Başkan Yardımcısı İsmail Ertüzün'ün, Kurum olarak engellilere ilişkin mevzuatlarında yer alan belli başlıklar, haklar, iyileştirmeler ve uygulamalar hakkında sunumu

3.- İŞKUR Genel Müdür Yardımcısı Mustafa Işık'ın, İŞKUR'a kayıtlı engellilerin genel profili, engelli istihdamında kota uygulaması, engelli iş koçluğu, fuarlar, işe yerleştirme faaliyetleri, aktif iş gücü programları, hibe destekleri, engelli istihdamına yönelik İŞKUR özelinde yaptıkları reformlar ve engelli istihdamına ilişkin sorun alanları ile önerileri hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- SGK temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN
TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU
(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

-----0-----
6'ncı Toplantı
27 Ekim 2025 Pazartesi
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Engelli Bireylerin Toplumsal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesi, Karşılaştıkları Sorunların Tespit Edilmesi ve Bu Sorunlara Kalıcı Çözümler Üretilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 11.07'de açıldı.

Oturum Başkanı Jülide Sarıeroğlu, Komisyonun çalışmalarına ve bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

SGK Başkanı Raci Kaya tarafından, Kurumun engelli bireyler için yaptıkları ve projeleri,
SGK Başkan Yardımcısı İsmail Ertüzün tarafından, Kurum olarak engellilere ilişkin mevzuatlarında yer alan belli başlıklar, haklar, iyileştirmeler ve uygulamalar,

İŞKUR Genel Müdür Yardımcısı Mustafa Işık tarafından, İŞKUR'a kayıtlı engellilerin genel profili, engelli istihdamında kota uygulaması, engelli iş koçluğu, fuarlar, işe yerleştirme faaliyetleri, aktif iş gücü programları, hibe destekleri, engelli istihdamına yönelik İŞKUR özelinde yaptıkları reformlar ve engelli istihdamına ilişkin sorun alanları ile önerileri,
Hakkında sunum yapıldı.

SGK temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 13.58'de toplantıya son verildi.

27 Ekim 2024 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.07

BAŞKAN: Mehmet Muharrem KASAPOĞLU (İzmir)

BAŞKAN VEKİLİ: Jülide SARİEROĞLU (Ankara)

SÖZCÜ: Fatma ÖNCÜ (Erzurum)

KÂTİP: Fevzi ZİRHİOĞLU (Bursa)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sayın Komisyon üyeleri, kıymetli katılımcılar, değerli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır, Komisyonumuzun 6'ncı toplantısını açıyoruz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarieroğlu'nun, Komisyonun çalışmalarına ve bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, engelli vatandaşlarımızın toplumsal hayata katılımlarının güçlendirilmesi, karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve kalıcı çözüm önerilerinin üretilmesi amacıyla kurulan Komisyonumuzun 6'ncı toplantısını gerçekleştireceğiz. Komisyonumuz kısa bir sürede güçlü bir çalışma temposu ortaya koydu. Yaz döneminde yine milletvekillerimiz yerelde de çok önemli çalışmalar yaptılar. Bakanlıklarımız, yerel yönetimler, kamu, kurum ve kuruluşlarımız, üniversitelerimiz, sivil toplum kuruluşlarımız ve uzmanlarla kurduğumuz iş birliği sayesinde sahadan gelen bilgileri sistematik biçimde değerlendiriyoruz. Ortak akıl, istişare, katılımcı bir anlayışla sürdürdüğümüz Komisyon çalışmalarımızda emeği geçen herkese teşekkür ediyoruz.

Engelli vatandaşlarımıza yönelik konular, sadece engelli vatandaşlarımızı değil onların ailelerini, toplumu ve tüm kurumları ilgilendiren ve onların ortak sorumluluğunda olan bir alan. Eğitimden istihdama, sosyal yaşamdan dijital dönüşüme kadar her alanda tam katılımın, fırsat eşitliğinin ve insan onuruna yaraşır bir yaşamın güçlendirilmesi temel hedefimiz. Bu anlayışla herkesin potansiyelini ortaya koyduğu, hak temelli, kapsayıcı bir yaklaşımı esas alıyoruz ve bu yönde çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Bugün de yine Komisyonumuzda önemli başlıkları değerlendireceğiz. Bu kapsamda çalışma alanlarıyla doğrudan engelli vatandaşlarımızı ve ailelerinin hayatını ilgilendiren kurumlarımıza; Sosyal Güvenlik Kurumuna, Başkanlığımıza teşekkür ediyoruz, çok üst düzey bir katılım ve ilgili tüm birimlerle birlikte buradalar. Yine, İŞKUR Genel Müdürlüğümüzden de arkadaşlarımızla inşallah, bugün bu konuları detaylı olarak ele alacağız. Engelli vatandaşlarımızın istihdamının artırılması, sosyal güvenlik haklarının güçlendirilmesi, üretim ve çalışma hayatına katılımlarının daha aktif hâle getirilmesi öncelikli hedeflerimiz arasında. İnşallah, bugün kurumlarımızın bizlerle paylaşacağı bilgiler, onların tecrübeleri bu alanda mevcut uygulamaların sahadaki yansımalarını görmemizi sağlayacak ve yeni politika önerilerinin de geliştirilmesine katkı sağlayacak.

Katılımları için teşekkür ediyorum ve ilk olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanımıza sözü vererek toplantımızı başlatıyorum.

Evet, Raci Bey, buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- SGK Başkanı Raci Kaya'nın Kurumun engelli bireyler için yaptıkları ve projeleri hakkında sunumu

SGK BAŞKANI RACİ KAYA - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; böyle önemli bir konuda bizi davet ettiğiniz ve fikirlerimizi, bilgilerimizi paylaşma imkânı sunduğunuz için teşekkür ediyorum.

Ben kısa bir giriş yapacağım, sonra sunumu Sosyal Güvenlik Kurumu Başkan Yardımcısı Sayın İsmail Ertüzün yapacak. Biz buraya üç ana birimden de genel müdür yardımcılarımızla birlikte geldik her türlü soru cevabı yapmak üzere.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aslında kayıtlara geçmesi açısından onları da bir söylerseniz gelen katılımcıların isimleri de kayıtlara geçmiş olur.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Buyurun.

SGK BAŞKANI RACİ KAYA - Teşekkür ederim.

Sosyal Güvenlik Kurumu olarak temel önceliğimiz, engelli vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarına adil, hızlı ve erişilebilir biçimde ulaşmasını sağlamaktır. Bu çerçevede, engelli bireyler için erken yaşta emeklilik, genel sağlık sigortası hizmetleri, bakım desteği ve istihdamı artırmaya dönük işveren desteklerinin sorunsuz uygulanabilmesi için gerekli teknik ve idari altyapıyı yürütüyoruz. Özellikle çalışma gücü kaybı yaşayan sigortalılarımıza yaş şartı aranmaksızın emeklilik hakkı tanınması, ağır engelli çocuğu bulunan annelerin emeklilik koşullarının iyileştirilmesi ve engelli istihdamını destekleyen prim teşviklerimiz bu kapsamdadır.

Kurumumuz, engelli bireylerin genel sağlık sigortası kapsamında tedavi hizmetlerine erişiminde, evde sağlık hizmeti, rehabilitasyon ve orteز, protez temini gibi alanlarda destek sağlamaktadır. Dijital hizmetlerimizde ve hizmet binalarımızda erişilebilirlik standartlarını yükseltmek, çağrı merkezlerimizde işaret dili dâhil doğrudan iletişim imkânı sunmak ve Kurum personelimiz için de engelli istihdamını güçlendirmek için kurumsal düzenlemeler yapıyoruz. Ayrıca, önümüzdeki dönemde mesleki rehabilitasyon kapasitesini güçlendirecek projelerle iş kazası veya hastalık sonrası çalışma hayatına dönüşü destekleyen aktif bir sosyal politika adımı daha atıyoruz. Bugün sizlere bu başlıkların her birini somut verilerle aktararak mevcut durumu ve iyileştirme alanlarını paylaşacağız. Komisyonumuzun değerlendirmelerini de Kurumumuz açısından yol gösterici kabul edeceğimizi özellikle ifade etmek isterim.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi sunum için sözü Kurum Başkan Yardımcımız İsmail Ertüzün Bey'e bırakıyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyoruz.

Yalnız, ben basın mensuplarına da teşekkür ediyorum. Kısa bir görüntü almalarından sonra toplantımızı basına kapalı olarak devam ettirmek istiyoruz.

Buyurun İsmail Bey, sizi dinliyoruz.

2.- SGK Başkan Yardımcısı İsmail Ertüzün'ün, Kurum olarak engellilere ilişkin mevzuatlarında yer alan belli başlıklar, haklar, iyileştirmeler ve uygulamalar hakkında sunumu

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - Sayın Bakanım, Komisyonumuzun kıymetli vekilleri, saygıdeğer hocalarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün sizlere Sosyal Güvenlik Kurumu olarak engellilere ilişkin mevzuatımızda yer alan belli başlıklara, haklara ve iyileştirmelere kısaca değineceğim. Ardından, sizden gelebilecek soru ve eleştirileri mümkün olduğunca cevaplamaya çalışacağım. Sunumum yaklaşık 23 slayttan oluşuyor, kısa ve özet bir şekilde sizlerle paylaşmak istiyorum.

Efendim, başlangıç için kavramsal bir çerçeve çizerek başlamak, bundan sonraki slaytları daha kolay anlatmamıza imkân verecek düşüncesiyle ilk slaytta "engellilik" "çalışma gücü" ve "meslekte kazanma gücü" ifadelerinin arasındaki ayrımı kısaca değinmeyi gerekli bulduk.

Malumunuz "engellilik" sosyal destek ve yardımların yapılmasına ilişkin tespit ve düzenlemelerde kullanılan bir kavram, daha çok sosyal hayatla alakalı bir husus. Çalışma hayatına ilişkin olarak bu kavram ise "meslekte kazanma gücü" ve "çalışma gücü kaybı" kavramlarıyla ifadesini buluyor. Buradaki "meslekte kazanma gücü" mesleklerini yapabilme gücünü hangi oranda kaybettiklerinin bir göstergesi. Bundan sonraki sunum sayfalarında "engelli" "meslekte kazanma gücü" ve "çalışma gücü kaybı" oranları ifade edilirken bu slayta tekrar dönmem gerekli olabilir.

Toplam 9 başlık altında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından verilmekte olan hakları ve uygulamaları belirteceğim. Bunlardan ilki, sürekli iş göremezlik geliri bağlanması. İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü en az yüzde 10 oranında kaybettiği, azaldığı tespit edilen sigortalı herhangi bir gün şartı olmaksızın -ki burası çok önemli- sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanmakta. Sigortalının sürekli iş göremezlik gelirini aldıktan sonra çalışması veya gelir alması mevcut almakta olduğu gelirinin kesilmesine neden olmuyor; bu da önemli bir avantaj olarak karşımıza çıkıyor. Tespit işlemleri Sosyal Güvenlik Kurumu sağlık kurullarınca Çalışma ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ne göre gerçekleştiriliyor. Sürekli iş göremezlik geliri işin doğası gereği devlet memurları için, 4/1-c olarak ifade ettiğimiz devlet memurları için uygulanmıyor. Bugün itibarıyla eylül sayıları en güncel verilerimiz. Eski ifadeyle SSK kapsamında 90.848 kişi, 4/1-b yani BAĞ-KUR kapsamında 474 kişi olmak üzere toplam 91.322 kişi sürekli iş göremezlik gelirini kurumumuzdan almakta. Tabii, burada paylaşmadık ama bir hususu da parantez açarak ifade etmek istiyorum: Bu kapsamda sürekli iş göremezlik geliri almakta iken vefat eden kişilerin geride kalan hak sahiplerinin olması durumunda bunlara da geride kalanlarına da gelir bağlanmakta. Onu da rakam olarak ifade edeyim: Toplam 103.132 kişiye geride kalan olarak sürekli iş göremezlik ölüm geliri Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenmekte

Bir diğeri, yaşlılık aylığı bağlanması, bu da ilk slaytta bahsettiğim çalışma gücü kaybına bağlı olarak yüzde 50 ile 59 arasında ise on altı yıl sigortalılık ve 4320 gün; çalışma gücü kaybı yüzde 40 ile 49 arasında ise on sekiz yıl sigortalılık süresi ve 4680 gün prim ödeme şartıyla ama yaş şartsız, herhangi bir yaş şartı olmaksızın yaşlılık aylığına bağlanma imkânı getirilmiştir. Bu 4/1-b olarak ifade ettiğimiz BAĞ-KUR'lularda 2008 öncesi böyle bir hak yok iken sosyal güvenlik reformuyla ilk kez 4/1-b BAĞ-KUR sigortalılarına da bu haktan yararlanma imkânı getirilmiştir. Yine, devlet memurlarına Ekim 2008'den sonra yani sosyal güvenlik reformundan sonra memuriyete başlayanlara da yine bu kapsamda çalışma gücü kaybına karşılık yaşlılık aylığı bağlanması mümkün hâle geldi. Bu da yine Maliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ne göre gerçekleştiriliyor.

Ekim 2008 öncesi yani sosyal güvenlik reformundan önce devlet memuru olanlarda ise ikili bir ayırım söz konusu. Eğer çalışmaya başlamadan önce en az yüzde 40 oranında engelli olduğunu ispat ediyor ve doğuştan en az yüzde 40 oranında engelli olduğunu belgeliyorsa on beş yıl hizmetinin bulunması şartıyla kendilerine yine emekli aylığı bağlanabiliyor. Peki, çalışmaya başladıktan sonra bu durum söz konusu olur ve maluliyeti gerektirecek kadar kaybı yoksa, çalışma gücü kaybı yoksa orada da ikili bir ayırım yapılmış; yüzde 50 ile 59 arasında bir kaybı olan on altı yıl, yüzde 40 ile 49 arasında kaybı olan da on sekiz yıl hizmet süresinin bulunması şartıyla yine yaş şartı olmaksızın aylığa hak kazanma imkânı getirilmiştir.

2025 yılı Ocak ayında yaptığımız bir düzenlemeden de burada kısaca bahsetmek istiyorum. Ekim 2008 öncesi sigortalı olan 4/A'lılarda Gelir İdaresi Başkanlığı Merkez Sağlık Kurulu tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda engelli olduğuna karar verilen kişilere Sosyal Güvenlik Kurumu, Gelir Vergisi Kanunu'ndaki vergi indiriminden faydalanma şartıyla aylık bağlamakta idi. Sosyal güvenlik uygulamalarına çok uygun olmayan, sosyal güvenlik literatürüyle paralel olmayan bir uygulama olduğu için çalışma gücü kaybına bağlı yeni bir düzenleme gerçekleştirildi. 7538 sayılı Yasa'yla Gelir İdaresi tarafından yapılmakta olan aylık değerlendirme işlemleri Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından değerlendirilir hâle getirildi. Böylelikle, sadece 4/A ve 2008 öncesi sigortalılar için uygulanan bu uygulamada norm ve standart birliği getirilerek hem 4/B hem 4/C sigortalıları hem de 2008 sonrası ilk kez sigortalı olanlara da çalışma gücü kaybına göre bir değerlendirmeye tabi tutulma imkânı getirildi. Burada bugüne kadar Gelir İdaresi tarafından engelliliği tespit edilen yaklaşık 311 bin kişi var, aylıkları ödenmeye devam ediyor. Bu kanunun görüşmeleri sırasında gerek komisyonda gerekse Genel Kurul görüşmelerinde bu konu uzunca süre tartışıldı. Anayasa'ya aykırı olduğu, eşitliğe aykırı olduğu ifade edildi ama hak kayıplarına yol açmayan bir uygulama olduğunu burada belirtmeyi özellikle istiyorum. 311 bin kişiyle ilgili aylıklarının ödenmesine devam edilecek. O gün komisyonda da bu 2 kez soru olarak yöneltildiğinde de 2 kez altını çizerek ifade ettim. 311 bin kişinin aylıklarında herhangi bir kesilme ya da geriye gitme söz konusu değil, onlar kazanılmış haklarını almaya devam edecekler. Orada şu soru da soruldu, sayın hocam da sormuştu, kontrol muayeneleriyle alakalı... 311 bin kişi kontrol muayenesine tabi olabilir, bir kısmı sürekli olduğu için kontrol muayenesine tabi tutulmuyorlar ama geçici süreli, özellikle üç yılda bir

kontrol muayenesi verilenler de aylık aldığı tarihte yani raporunun düzenlendiği tarihte hangi mevzuat geçerliyse engelliye ilişkin değerlendirmeler aynı şekilde korunacak. Bunu yine komisyon tutanaklarında da -28 Kasım'da görüşmüştük sanırım- açıkça yer alıyor. Burada da herhangi bir geriye gidiş ya da hak kaybı söz konusu olmayacak. "Peki, aylık henüz bağlanmamış ama vergi indirimi belgesi almış olanların durumu ne olacak?" dediler. Orada da kazanılmış haktan bahsedilemeyeceğini, kazanılmış hak olabilmesi için tüm şartlarıyla o kişinin fiilen hâkimiyeti altında olan bir haktan bahsedilmesi gerektiğini, henüz aylık bağlanmadığı için beklenen bir hak olacağını, kazanılmış hak olamayacağını, Anayasa Mahkemesinin de bu konuda vermiş olduğu muhtelif kararlar olduğunu sayın hocamın da olduğu toplantıda açıkça ifade etmiştim. Yine, bu konuda herhangi bir kayıp olmadığını ifade ederek diğer sunum sayfasına geçmek istiyorum.

Sosyal güvenlikte önemli bir uygulama malullük aylığı malumunuz. Eğer 4/1-a ve 4/1-b yani SSK ve BAĞ-KUR kapsamında sigortalı çalışma gücü ya da iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü yüzde 60 oranında kaybederse, devlet memurlarında da çalışma gücünün en az yüzde 60'ını ya da vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybetmeleri hâlinde malul sayılıyorlar. Tabii, buradaki kritik nokta şu: Maluliyetin sigortalı olarak çalışmaya başlamadan önce olmaması gerekiyor; bu, çalışırken olması gerekiyor. En az on yıl sigortalı olunması ve 1800 gün prim ödenmesi hâlinde maluliyetten de yine aylık bağlanıyor. Burada da Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespit İşlemleri Yönetmeliği hükümlerine göre işlemleri yürütüyoruz. Bugün itibarıyla 4/A'da 75.717, 4/B'de 22.390, 4/C'de 27.801 kişi olmak üzere toplam 125.908 kişiye malullük aylığı ödemekteyiz. 4/1-c devlet memurlarında vazife malulü olanlar ise 6.428 kişi bugün itibarıyla aylık ödediklerimiz. Tabii, ölüm aylığı geride kalanlara, sigortalının geride kalan hak sahiplerine bağlanan bir aylık; burada da maluliyet söz konusu. Çocuklar, özellikle erkek çocuklar belli yaşlar içerisinde ölüm aylığına hak kazanabiliyorlar. Çocuk malul ise ve bunu raporla belgeleyip SGK Sağlık Kurulu da onaylamışsa ölüm aylığı talebi malul çocuklar için de söz konusu. Buradaki kritik nokta şu: Yaş, öğrencilik niteliği ve bekâr olma şartı aranmaksızın ölüm aylığı bağlanmakta. Bu kapsamda da malul çocuk sayısı 31.956; bugün itibarıyla aylık ödemekte olduğumuz malul çocuklar.

Bir diğer önemli uygulama da şu efendim: Aylıkları hesap ettikten sonra 2022 sayılı Yasa'yla mukayese ediyoruz, 2022 sayılı Kanun'da bağlanacak aylıktan bizim bağladığımız aylık düşüğe aradaki farkı o malul çocuğa ödüyoruz ve hazineden faturası karşılığında alıyoruz. Bu kapsamda da 2.845 kişi var. Sayın Bakanım da hatırlarlar, 2022'den bağladığımız aylıklar yüzde 70 ve üzeri olursa 6.454 lira eğer malul çocuğa bizim bağladığımız aylık bu rakamın altında ise biz o farkı ödüyoruz ve hazine tarafından bu rakam finanse ediliyor. Dediğim gibi, bu kapsamda da 2.845 kişi var.

2008 yılında önemli bir düzenleme reformun içerisine girdi. Başka birisinin sürekli bakımına muhtaç derecede ağır engelli çocuğu bulunan kadın sigortalıların kanunun yürürlüğünden sonra yani 2008 yılından sonra geçen çalışma sürelerinin dörtte 1'i hizmetlerine ekleniyor ve dörtte 1'i tabi oldukları yaştan indiriliyor. Yani bugün itibarıyla 58 yaşına tabi bir kadın sigortalı 2008 yılından sonra eğer ağır engelli bir çocuğu var, bunu da raporlamış, Sağlık Kurulumuz da kabul etmişse 58 yaşından çok daha önce daha fazla hizmet süresiyle aylık bağlanma imkânı elde edecek. Bu kapsamda da sayısal birkaç veriyi sizinle paylaşmak istiyorum: Hâlihazırda raporlanmış 2.916 4/A'lı, 918 4/B'li, 2.309 4/C'li aktif çalışan kadın sigortalının ağır engelli bakıma muhtaç çocuğu var. Pasif sigortalı yani emeklilik kapsamında 5.298 kişi bu haktan çalışma hayatında faydalanmış, bunun büyük bir kısmı da 4/A'lı yani SSK'li.

Engelli ve engelli yakınlarıyla ilgili kısaca genel sağlık sigortasından da bahsetmek istiyorum. Çalışması söz konusu değilse 18 yaş altında herkes zaten genel sağlık sigortası kapsamında. 18 yaşını doldurana kadar, lise ve dengi öğrenimde 20 yaşına kadar, yükseköğrenim görmesi hâlinde 25 yaşına kadar engelli bir çocuk da yine bakmakla yükümlü sıfatıyla anne ve babasından sağlık hizmeti alabilmekte. Daha çok 2022 ve 5510 sayılı Kanunlarda bu engelli ve engellilerin sağlık yardımları düzenlenmiş. 2022 sayılı Kanun kapsamında aylık alıyorsa bu aylığı aldığı müddetçe genel sağlık sigortalısı sayılıyor ve burada da bunlara ilişkin primler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız tarafından Sosyal Güvenlik Kurumuna aktarılıyor.

Engellilerle ilgili verilen prim teşviklerinden de kısaca söz etmek istiyorum. Burada hazine tarafından finanse edilen, 4857 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesiyle düzenlenmiş bir teşvik var. Özel sektöre ait iş yerlerinde engelli çalıştırılması hâlinde buna ilişkin prime esas kazançların alt sınırı üzerinden hesaplanan sigorta prim hisselerinin tamamı Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından finanse ediliyor. 1 Temmuz 2008'de yürürlüğe girdi ve süresiz olarak uygulanmakta. Bugün itibarıyla 2025 yılı rakamlarına göre bir sigortalı için işverene destek 5.396 lira ile 13.847 lira arasında değişiyor. Ağustos verilerine göre bugüne kadar 49.781 iş yeri toplam 110.349 engellimizle bu teşvikten faydalanmışlar. O tarihten bugüne kadar yani uygulamaya girdiği tarihten bugüne kadar da yaklaşık 13 milyarlık bir teşvik işverenlere hazine tarafından sağlanmış.

Genel sağlık sigortası mevzuatında yer alan bazı haklara da kısaca burada değinmek istiyorum izninizle. Sağlık kurulu raporuyla belirlenmesi hâlinde, kronik hastalıklar listesinde yer alan rahatsızlıklarında ayakta muayenelerinde herhangi bir katılım payı alınmamakta. 2024 yılında -yıl bittiği için 2024 yılı rakamlarını kullanıyoruz- yaklaşık 23 milyon vatandaşımız katılım payından muaf olmuş. İşitme engellileri işlemleri yine SUT kapsamında Kurumumuzca karşılanıyor. Yüzde 40 ve üzeri engelli bireyler engellilik durumunu belgelendirmesi ve kamu sağlık hizmet sunucularının dış hekimliği fakültelerince sağlık raporu düzenlenmesi hâlinde sözleşmesi olmayan resmî ve özel sağlık hizmet sunucularından, dış ünitelerinden tedavi alabilmekteler. Bir diğeri -ki bu da önemli- kamu hastanelerinde yüzde 40 ve üzeri engelli kişiler ile hafif düzey ve üstü özel gereksinimi var olan çocuk hastaların genel anestezi altında yapılan diş tedavileri, bu hastaneler için mevcut fiyatın 2 katı tutarında faturalandırılıyor.

Yine, fizik tedavi rehabilitasyon tanı listelerinde yer alan tanılarda ayakta veya yatarak fizik tedavi ve rehabilitasyon uygulamaları SUT hükümleri doğrultusunda Kurumumuzca karşılanıyor.

Engelli vatandaşlarımıza Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık hizmet sunucularının Evde Sağlık Hizmeti Birimince verilene evde sağlık hizmetleri yine SUT kapsamında Kurumumuzca karşılanmakta.

Engelli vatandaşlarımızın yine ayakta tedavide kullanılan kişiye özel ısırmalama olarak üretilen ortez ve protezleri, kişi adına düzenlenen reçete ve raporlarla Kurumumuza sözleşmeli olan ısırmalama protez ve ortez merkezlerinden sadece katılım payı ödenmek suretiyle temin edilebilmekte.

Burada evde sağılıkla ilgili birkaç rakam sunumda yer almıyor ama paylaşmak isterim: Yaklaşık 545.726 kişi 2024 yılında evde sağılık hizmeti almış, müracaat sayısı 3,5 milyon. Yine, evde sağılık hizmetlerinde Sağılık Bakanlığı birinci basamakta 363 bin, ikinci basamakta da 195 bin olarak bir dağılım söz konusu.

Bu slaytta da hâlihazırda Sosyal Güvenlik Kurumu olarak uygulamakta olduğumuz, uygulamaya başlayacağımız bir projeden kısaca bahsetmek istiyorum. Esasen, Sosyal Güvenlik Kanunlarında "işe alıştırma" olarak ifade edilmiş "mesleki rehabilitasyon" olarak kısaca ifade edebileceğimiz ve Avrupa Birliğiyle ortaklaşa yürüttüğümüz bir proje. İş kazası geçiren sigortalıların mesleki rehabilitasyon yönüyle yeniden çalışma hayatına kazandırılmasını amaçlıyor. Özellikle sanayinin ve çalışma hayatının çok yoğun olduğu 5 ilde uygulanacak, üç yıl süreyle uygulamayı öngörüyoruz, hedefimiz 1.200 kişi. 2026 yılı içerisinde bu projeyi hayata geçirmiş olacağız.

Kurumsal uygulamalara kısaca, efendim, burada değinmek istiyorum. Kurum olarak kanun gereği yüzde 3 engelli çalıştırmamız gerekiyor. Kanunun üzerinde 766 engelli memurumuz var; 726'sı il müdürlüklerinde, 40'ı merkez birimlerinde; 539'u erkek, 227'si kadın personel; 15'i yönetici konumunda.

Engellilere yönelik kurumsal uygulamaların diğeri ise "web" sitesi uygulaması. Adalet Bakanlığının geliştirmiş olduğu bir uygulama var, bunu temin ettik, yıl sonunda kurum "web" sitesi versiyon 2'de biz de uygulamaya geçireceğiz.

Alo 170 çalışma hayatına ilişkin iletişim merkezinde 12 noktada hizmet veriyoruz, 12 ayrı ilde hizmet veriyoruz. 1.753 çalışanının 94'ü engelli. Yine engelli vatandaşlarımızın Alo 170 üzerinden yaptıkları müracaatlar Whatsapp üzerinden işaret dili bilen çalışanlarımızla görüntülü görüşme, alo170.gov.tr ve Alo 170 çağrı merkezi hizmetleri üzerinden yürütmeye çalışıyoruz.

Kurumun fiziksel imkânlarıyla da sunumumuzu sona erdirmek istiyorum. 2015 yılından günümüze kadar 53 Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü hizmet binası, 253 adet sosyal güvenlik merkez binası, yani ilçelerde faaliyet gösteren merkez binası erişilebilirlik yönetmeliğine uygun olarak hizmet vermekte. Bu konuda da yine 2019 yılında erişilebilir sosyal güvenlik hizmetleri kapsamında Aile Bakanlığı tarafından Kurumumuza ödöl verildi. Kalan binalarla ilgili de büyük bir kısmında giriş kat ve benzeri bankoya ulaşma ve hizmeti en kısa sürede alabilme noktasında asgari şartlar var ama bir kısım bina fiziksel olarak imkân vermiyor diğerlerini yapmaya; kalanları da gözden geçiriyoruz, onları da tamamlamış olacağız.

Benim sunumum bu kadar Sayın Bakanım, eğer konuya ilişkin sorular olursa buradan cevaplamaya çalışacağım.

Teşekkür ederim.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- SGK temsilcilerinin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çok teşekkür ediyoruz hem SGK Başkanımız Sayın Dr. Raci Kaya'ya, hem de SGK Başkan Yardımcımız Sayın İsmail Ertüzün'e bu kapsamlı... Son bölümünde de yine sadece bu hizmetleri sunan değil, diğer belgelerdeki konulara uyum açısından da verdiğiniz bilgiler kıymetli.

Şimdi, başka ekleme yapacak kurum temsilcimiz yoksa soru-cevap bölümüne geçebiliriz.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Bir de İŞKUR'dan mı...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Önce SGK'yi alalım dedik, sonra... İki alan olduğu için.

Emre Çalışkan Vekilimize ilk sözü veriyorum.

EMRE ÇALIŞKAN (Nevşehir) - Sayın Bakanım, ben de çok teşekkür ediyorum Değerli Başkanımıza ve Başkan Yardımcımıza.

2025'in Ocak ayında bir haber çıkmıştı "Engellilerin Emeklilik Sisteminde Değişiklik" başlığı altında -belki sunumunuzda değinmişsinizdir ama gözünden kaçmış olabilir- "Engelli vergi indirimi yoluyla emeklilik yolu kapandı." diye. Biraz araştırdığımızda, burada "Kapanmadı ama uygulamanın süreçlerinde şartlar değişti." gibi bazı bilgiler de var. Tam olarak bu konu nedir? Bu konuyla ilgili bilgi alabilirsek sevinirim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Asıl sunumda biraz Komisyon çalışmalarına da atıf yaparak, Aylin Hanıma da atıf yaparak verildi ama belki tekrar tutanaklara geçmesi açısından, tam anlaşılır olması açısından kapsamlı olarak tekrar bir değerlendirme alabiliriz bu konuda.

Önce bütün soruları alalım, sonra hepsine bir cevaplama olursa belki zamanı da daha verimli kullanmış oluruz.

Buyurun.

Semra Hanım'a sözü veriyorum, ikinci sorumuz.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Öncelikle yapmış olduğunuz sunum için sizlere teşekkür ediyorum Sayın Başkan ve değerli Bakanlık yetkililerine de teşekkürlerimi iletiyorum.

Yaptığınız sunumlarda çok detaylı bilgiler yer almakta. Bu anlamda aslında birçok sorumuzun cevabını bu sunumlarda almış olduk ama bir noktada ben biraz hem öneri bazında bir şeyler söylemek isterim hem de bu bakış açısına dair bazı şeylerin değişmesine dönük ufak bir eleştiri belki olabilir.

Bu bakım merkezli yaklaşımın esasında yarattığı eşitsizliklerle ilgili değinmek istediğimiz bir nokta var çünkü "bakım" kavramının kendisinin biraz sorunlu bir kavram olduğu çerçevesi üzerinden yola çıkarak, mevcut politikada engelli bireyi pasif, korunmaya muhtaç ve başkasının merhametine bırakılmış bir özne olarak tanımlayan bir kavram olduğundan yola çıkarak bu yaklaşım hem engelli bireyin öznelliğini ve bağımsız yaşam hakkını zayıflatmakta hem de emeği görünmez, güvencesiz ve düşük ücretli bir iş alanına hapsetmektedir. Evde bakım ödeneği modeli çoğu zaman aile üyelerine yük bindirmekte ve bazı durumlarda istismar edilmesine sebep olmakta, profesyonel destek sunmadığı gibi de engelli bireyin kendi yaşamı üzerinde karar verme hakkını da sınırlandırmaktadır. Ayrıca, bu emeği veren çoğu kadın yüz binlerce kişi asgari ücretin altında çalışmakta, sosyal güvenlik ve emeklilik güvencesinden büyük oranda yoksun bırakılmaktadır. Bu durum hem engellilerin bağımsız yaşama erişimini hem de emekçilerin haklarını engellemektedir.

Bir de işin hiç SGK girişi olmayan, hiçbir güvencesi olmayan bakan, bakmakla yükümlü olan kısmı var, o da ayrı bir sorunsallık alanı.

Yani bizlerin bu çerçevede, bu bakım kavramına esasen sunduğumuz öneri şöyle bir zeminden gelişebilir: Daha profesyonel bir meslek hâline getirilebilir bu bakım alanına dair sistem çünkü... Bu mesela ne olabilir? Biz bununla ilgili yürüttüğümüz tartışmalarda... "Kişisel asistanlık" adı altında yürütülen bir destek olabilir ve bu, bakım yerine geçebilecek, kullanılabilir bir kavram olarak belki literatür değişikliğinde kullanılabilir çünkü bu anlamda ciddi hak gaspları olması, engelli bireyin yaşadığı temel sorunlarda profesyonel desteğin olmaması hem o bireyin kendisi için hem de aile üyeleri için ciddi anlamda birçok sorun üreten bir alana dönüştüğünden dolayı bu kavramı belki böyle "kişisel asistanlık" olarak literatüre geçirmeye dönük bir tartışma, bir gündem açılabilir diye buradan bir öneri geliştirmiş olalım.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyoruz. Belki bu konuya İŞKUR da sunum sonrası cevap verebilir.

Evet, Aylin Hanım'a şimdi sözü veriyorum.

Buyurun.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Sayın Başkan, Sosyal Güvenlik Kurumunun değerli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben Sosyal Güvenlik Kurumu ve engellilikle ilgili ilişkiyi yaklaşık böyle bir dört başlıkta ele alarak size sormak istiyorum. Bir tanesi sağlık konusu. Sağlıkta biliyorsunuz muayeneler, işte, tedavi, ilaç giderleri var, işte, protez, ortez, işitme cihazları, tekerlekli sandalye işi var ve rehabilitasyon süreçleri var Sosyal Güvenlik Kurumunun dâhil olduğu süreçler olarak. Burada şunu sormak istiyorum: Sizce protez, ortez giderlerinde, işitme cihazı gibi yardımcı destek malzemelerde Sosyal Güvenlik Kurumunun desteği yeterli mi? Teknoloji çok gelişti son dönemde ama sınırlı kapasiteyle verilen malzeme desteği şu andaki engellilerin birçoğunun ek ödemesine neden oluyor yani bir işitme cihazına ödenen komik rakamlarla o işitme cihazının tekini bile almaları mümkün değil. O yüzden, bu konuda bir gelişme yaşanacak mı acaba? Bunların tümünden teknoloji gözetilerek ödenmesi konusunda bir girişiminiz olacak mı? Bir tanesi o, diğeri rehabilitasyon süreçleri. Rehabilitasyonda da bir kota uygulamanız var mı şu kadar seans ödenir gibi? Onu da sizden tekrar duymak istiyorum. Bu süreçte nasıl bir uygulama yapıyorsunuz ve bundan sonraki uygulamalarınız nedir?

İkinci konumuz ve bence en temel konulardan biri, o dönemde de, bütçe döneminde ve kanun teklifi döneminde fazlasıyla tartıştığımız emeklilik konusu. Şimdi, bu konuya biraz uzun girmek istiyorum çünkü bu konuda çok büyük bir mağduriyet yaşanıyor. Konuyu biz Anayasa Mahkemesine taşıdık, sonucunu bekliyoruz. Anayasal hak olarak görmediğinizi söylüyorsunuz fakat durum öyle değil. 2008 öncesi sigortalı olan engelliler için -hep bu deymi kullanıyorum ama doğru- oyun sırasında kural değişti. Normalde böyle bir uygulama değişikliği başladığı zaman bir zaman dilimi verilir, "Şu kadar zamana kadar." denir ve o zaman dilimi içinde insanlara bir adaptasyon süreci verilir. Ama bizde ne oldu? Kanun çıktığı andan itibaren eğer Sosyal Güvenlik Kurumu başvurusu varsa kabul ettiniz ama vergi indirimi belgesi olmasına rağmen eğer Sosyal Güvenlik Kurumu başvurusu yoksa bunların hepsi iptal oldu. Bakın, burada yaşanan mağduriyetleri... Siz halkın sesini dinliyorsunuz ondan emin değilim. Tabii ki siz olaya biraz daha matematiksel ve finansal boyutuyla bakıyorsunuz kurum olarak, buna bir itirazım yok ama burası bir sosyal devlet ise buna bütüncül olarak bakmak zorundasınız. Engelliler zaten çok zor koşullarda çalışıyorlar. Çalışma hayatı artık engeli olmayanlar için bile çok zor. Engelliler için gerçekten bu zor süreçte... Özellikle, bakın şuradaki mağduriyete. Şimdi, vergi indirimini herkes biliyordur ama kısaca özetleyelim: 2008 öncesinde Gelir İdaresi Başkanlığından bir vergi indirimi belgesi alınıyordu ve "balthazard formülü" denen farklı engellilik durumlarını bir formülle âdeta bir bütünlük toplam hâline çeviren bir yaklaşım vardı. Bu formülün artısı eksisi tartışılabilir burada çünkü dünya ülkelerinde de farklı uygulamalar var ama olaya şöyle bakıyordu balthazard formülü: Sizin farklı farklı engelleriniz varsa o sizi aşağı çeken bir durumdur yani tek başına değerlendirilecek bir konu değildir. Dolayısıyla, o balthazard formülüyle işleyen ve... İnsanlar Gelir İdaresi Başkanlığından o vergi indirimini almıştı, hesaplatmışlardı, çalışma gün sayısı ve prim ödemelerine göre yaklaşık işte, bu kanun ocak ayında sanırım Resmî Gazete'de yayınlandı ve mesela, şubatta, martta, nisanda emeklilik hakkını alacağını düşünen vatandaşlarımız vardı. Kendinizi yerine koyun o insanların. Zaten zor koşullarda çalışıyorlar. Nisanda, mayısta emekli olacağım diye düşünürken bir anda bir kanun çıkıyor ve o andan itibaren geçerli. Hani şu denebilirdi: "2026'nın 31 Aralığı." Yapmıyor muyuz? Öyle kanun tekliflerimiz var bizim. 2026'nın 31 Aralığı gibi bir şey denebilirdi. 2008 öncesi ve sonrasını eşitlemek için yaptınız bunu, bunu biliyorum.

Ha, çalışma gücü kaybına gelecek olursak, onun da yeterince adil bir düzen olduğuna inanmıyorum açıkçası. Şunu bilseydik: Balthazard formülünden çalışma gücü kaybına geçildiğinde daha adil bir hesaplama düzeni olduğunu iddia edebilseydik belki o zaman daha farklı olabilirdi. "Çalışma gücü kaybı" dediğiniz şey, birçok farklı başlıkta, fiziksel erişim, işte kas gücü kaybına bakıyor, psikişik durumuna bakıyor yani bir psikiyatrik problemi var mı yok mu ona bakıyor, bir organ hasar var mı ona ve her birinin içinde çalışıp çalışmayacağına bakıyor. Bu, sanki herkesi eşit çalışma koşullarında gibi düşünüyor çünkü bakın, bazı insanlar masa başı çalışır, o engeli masa başında çalışmak için eğer bir engel değilse orada çalışma gücü kaybı çok düşük olarak görürsünüz. Oysa o insan oraya gelene kadar onun eğitimini alıyor, ulaşımı ayrı sorun yani her biri başlı başına bir sorun. Dolayısıyla, konuya bütünlük bakmak zorunluluğumuz var bizim yani bu da ayrı bir tartışma konusu, 2008 sonrasında engelliler zaten bu şekilde. Orada da büyük sorunlar var. Ama bu Anayasa Mahkemesi umarım olaya hak temelli bakar, değerlendirmede şu anda, hâlâ bir sonuç gelmedi ama gerçekten buradaki mağduriyet... İnsanları bire bir dinlemeniz gerekiyor Sayın Başkanım. Burada elimde benim sayısız bununla ilgili rapor var ve tabii, süresiz olanlar kontrole gitmiyor ama kontrole gittiklerinde bu vatandaşlarımız gene aynı sorunlarla karşı karşıya kalıyor.

Bir de şunu soracağım: "Şu anda 311 bin kişi var." dediniz bu vergi indirimiyle alan, 311 bin kişi. Acaba şunun hesabını da yaptınız mı? Vergi indirimi belgesi almış olup da bu haktan yararlanamayacak kaç kişi var? Mutlaka elinizde vardır yani o, vergi indirim belgesi aldı ama bu haktan yararlanamayacak kaç kişi var ve bunun maliyeti neydi acaba sizin için? Yani biz ne kadarlık bir maliyet için bu şeye girdik? Ben bunu çok merak ediyorum. Ben bunu soru önergesiyle verdim ama maalesef bunun cevabını alamadım. Kafamdan yaklaşık hesaplar yapıyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ya da şöyle mi sorabiliriz: "Maliyet mi yoksa kurumlar arasındaki o eş güdümü sağlamak amacıyla mı?" diye, hani gerekçelerde de...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Evet yani mutlaka...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çünkü hiçbir zaman engellilik konusu maliyet unsuru olarak bizim iktidarlarımız döneminde de kurumlarca da görülmedi.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Ama ben öyle görmüyorum Sayın Bakanım çünkü...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Raporlar konusunda yıllarca -pardon- da talepler girdiği için işte Sağlık Bakanlığı uygulamaları farklı...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Bakın, biz bunu kuliste de çok fazla tartıştık...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Açıklayacaktır zaten.

AYLİN YAMAN (Ankara) - ...Genel Kurulda da tartıştık. Sağ olsunlar yani...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yok, sadece "maliyet" dememek adına...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Yok, yok ama ben, burada yalnız gerçekleri de konuşmak...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Engellileri maliyet unsuru olarak görmemiz mümkün değil. Böyle bir şey asla söz konusu olamaz.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Şu dönemde her şey maliyet unsuru olarak görüldüğü için, sadece engellilerde değil, biz mesela sağlık atamalarında da aynı şeyi görüyoruz. Bir tasarruf tedbirleri durumu var. Bakın yani maliyet...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tasarruf önlemi başka alanlarda yapılıyor ama...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Hayır, hayır, bir dakika, sözümü kesmeyin lütfen.

Maliyet bakılabilir, bunda bir şey yok çünkü siz Sosyal Güvenlik Kurumusunuz ve rakamlar üzerinden çalışıyorsunuz, maliyete zaten bakmak zorundasınız, bundan daha doğal bir şey olamaz ama buna bakarken ne kadarlık bir maliyet için bu mağduriyet yaratıldığını ben merak ediyorum açıkçası, bunu bilmek zorundayız. Sorularımıza da cevap gelmiyor, onu da özellikle belirtmek istiyorum.

Onun dışında, dediğim gibi yani vergi indirim belgesi almış ama bu haktan yararlanamamış kaç kişi var? Onu bilirsek zaten yaklaşık maliyet de çıkar.

Bir diğer konu engelli aylıkları. Şimdi, engelli aylığını Aile Bakanlığı veriyor. Aslında, 2013 yılıydı sanırım, tam yılını hatırlamıyorum, daha önce Sosyal Güvenlik Kurumu üzerinden verilen şey Aile Bakanlığının Sosyal Yardımlaşma Sandığına devredilmiş.

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - 2011 Haziran.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Ne zamandı?

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - 2011 Haziran.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Tamam, 2011 Haziranda devredildi yani o zamana kadar Sosyal Güvenlik Kurumu. Aslında bunun da doğrusunun Sosyal Güvenlik Kurumu üzerinden gitmesi olduğunu düşünüyorum hâlâ çünkü bakın, yardım sandıkları üzerinden giden bir sistem muhtaçlık temelini körükleyen bir sistemdir. Oysa bu kişilerin engellilik aylığının doğru hesaplanması, planlaması, analizi, geleceğe yönelik hesaplaması mutlaka Sosyal Güvenlik Kurumu üzerinden yapılmalı. Sizin de bir planlama yapmanız açısından bunun çok büyük önemi olduğunu düşünüyorum.

Bakın, Aile Bakanlığının sunumunda dinledik, yaklaşık 354 bin kişi engelli aylığı alıyormuş şu anda, sizin verdiğiniz rakamda yaklaşık engelli aylığı alan kişi sayısı. Geçen yılki bütçede Aile Bakanlığı ne hedef verdi, biliyor musunuz? 354 bin kişiye şu anda engelli aylığı verirken bu yıl için geçen yılki bütçede 340 bin hedef verdi. Oysa bizim engellilerimiz giderek artıyor. Yani bunu şunun için söylüyorum: Aile Bakanlığı bu hesaplamaları yapacak bir kurum değil yani bu planlamanın ve düzenlemelerin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yönetilmesi lazım. Bunu ben bütçe görüşmesinde de kendilerine sordum: Hangi mantıkla bunu yapıyorsunuz? Çünkü engelli sayımız azaldı mı bizim? Hayır. Gerçi verileri de açıklamıyorlar, tam olarak bilmemekle birlikte, açıkladıkları sayının üzerine biz bir 6 Şubat depremi yaşadık yani üstüne eklenenlerin sayısını da ısrarla vermiyorlar; bir de öyle bir durumumuz var. Dolayısıyla, bu durumun Sosyal Güvenlik Kurumuna devredilmesi gerekiyor.

Son olarak da istihdam kısmına geçeceğim, gerçi İŞKUR'da o tekrar konuşulacak ama şunu söyleyeceğim: Teşvikler, engelli çalıştıran iş yerlerine verilen teşvikler, bu konuda ekstra bir çalışmanız var mı acaba? Kısa bir şey dinledik ama bu teşvikler olmadan kotaların düzgün bir şekilde doldurulması ve kotaların efektif çalışması mümkün değil. Yani bu teşviklerin artırılması ve işverenin... Biliyorsunuz, kamuda 4, özelde yüzde 3'lük kota uygulamamız var ki o kotaların da düşük olduğunu düşünüyorum ama ona rağmen dolmuyor birçok şeyde. Şöyle yapıyorlar: "Biz İŞKUR'dan istedik." Üniversite mezunu engelli isteniyor mesela özel sektörden. Zaten yüzde 2,5'ti sanırım okuyabilen, üniversite bitirilen engelliler. "Biz istedik ama İŞKUR temin edemedi." oluyor. Dolayısıyla, bizim bu kota düzeninde -İŞKUR'da belki tekrar konuşuruz ama- sizin teşvikleri artırmanız gerekiyor. Bir de ona değineceğim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Gayet demokratik bir yöntemle yönetmeye çalışıyoruz; süre kısıtlaması koymadık.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Zaten süremiz çok az.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ama yine de hani zaman olarak birbirimizin hukukuna saygı açısından onu konuşmacılarımızın kendi takdirine bırakıyorum.

Teşekkür ediyorum.

Size söz vermeden önce, sivil toplum kuruluşlarımızdan da gelen bizlere sorular var, uzman arkadaşlarımız bunları da toparlamış. Ben onları da kısaca not aldım, yorum yapmayacağım için hemen kısaca söylemek istiyorum. Özellikle Beyazay Derneği

Lokman Bey ısrarla... Aynen onun yazdığı şekilde okuyorum: "Körler için yerli ve millî akıllı bastonların geri ödemeleri konusunda SGK'de bir çalışma yapılıyor mu?" diye bir sorusu olmuş.

Yine başka bir engelli STK'lerimizden "Engellilerin medikal materyal ihtiyaçlarını karşılarlarken aynı kalitede olmak kaydıyla yerli ve millî olanların geri ödeme oran miktarlarını yüksek tutmak gibi bir teşvik uygulanıyor mu SGK?" diye.

Yine gelen sorulardan birisi de belki biraz da faydalı olur bu konuda bazı bilgiler vermek: "Avrupa Birliği ülkeleri, OECD ülkeleri, Amerika, Kanada, Japonya gibi ülkelerde engellilerin erken emeklilik, malulen emeklilik şartları nelerdir? Türkiye'den farklılıklar mevzuat açısından emeklilik konusunda neler?" diye. SGK'ye sorulması için bazı sorular var.

Evet, şimdi, hemen Komisyon üyelerimizle devam edelim.

Ömer Faruk Bey'e sözü veriyorum.

Buyurun.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, teşekkürler sunumunuz için. Yasa görüşmelerinde görüşmüştük, hatırlattınız "Bir mağduriyet olmayacak." demiştiniz ama yasa çıktıktan sonra bize bir sürü başvuru geldi "Mağdurusuz." dediler.

Birçok başvuru var bakın burada, iki üç tanesini size okuyayım, ne diyeceksiniz? Mesela, birisi "1 Ekim 2008 öncesi vergi indirimle emeklilik kazanmış engellilerin bir gecede yeni yasayla haklarımız ellerimizden alındı, çok mağdurusuz. Yasa geriye dönük işleyemez, geçiş süreci tanımlanmadı, kazandığımız hakkımızı elimizden aldılar; yeni yasayla hiçbir engelli emekli olamıyor, yüzde 90 raporu olan engellileri bile ampütasyonu yoksa emekli etmiyorlar. Kaldı ki kazandığımız vergi indirimle emeklilik hakkımız ellerimizden alındı."

Bir başkasında ne deniliyor? "Değerli Vekilim, size iletmek istediğim önemli sorun, 1 Ekim 2008 öncesi işe başlayan engelli sigortalıların erken emeklilik hakkını doğrudan etkileyen ve raporların değerlendirme sürecindeki kısıtlayıcı yaklaşımdan kaynaklanan adaletsizliklerdir. Kamuoyunda çalışma gücü kaybı engel oranı tespitinde tek sorunun Balthazard formülünün çoklu hastalıklarda uygulanmaması olduğu düşünülmektedir ancak asıl ve en büyük mağduriyet yüksek oranlı sağlık kurulu raporlarının, örneğin, yüzde 90 oranlı raporların dahi çalışma gücü kaybı maluliyet tespiti sürecinden geçememesidir. Bunun temel nedeni, değerlendirmenin sadece efektif ambulasyon sağlayamama veya günlük yaşam aktivitelerini desteksiz yerine getirememe gibi son derece dar ve kısıtlayıcı bir kritere odaklanmasıdır. Maalesef, SGK listesindeki hastalıkların veya elde edilen yüksek sağlık kurulu raporu oranlarının gücü ve kapsamı bu katı kriter karşısında neredeyse hiçbir önem taşımamaktadır. Tek kriter, kişinin fiziksel olarak aşırı derecede kısıtlı olup olmadığına bakmaktır. Bu yaklaşım, raporla belgelenmiş ciddi sağlık sorunları olan ve fiilen çalışma yeteneğini kaybetmiş, özellikle 1 Ekim 2008 öncesi sigortalı olup erken emeklilik haklarını bekleyen engelli binlerce vatandaşımızı mağdur etmektedir." diyor ve "Bu önemli adaletsizliğin giderilmesini istiyoruz." diyor.

Son olarak da "9 Ocak 2025 tarihinde kabul edilen torba yasa engelli emeklilik şartlarını tamamen değiştirdi. Daha önce, birden fazla hastalığı olan kişi bütün hastalıklar değerlendirilerek ortalama engel oranıyla Maliye Bakanlığının sağlık kurulu onayıyla vergi indirim yazısı verilerek yüzde 40 ve üzeri engel tespiti varsa emekliliğe hak kazanıyordu. Yapılan değişiklikle bir veya birden fazla hastalığı olan kişi en ağır oran aldığı hastalıkla değerlendirilip diğer hastalıklardan aldığı engel oranı dikkate alınmayacak. Bu nedenle, yakın günlerde rapor alan birçok kişi prim eksikliği, hastalık istirahat raporunun devam etmesi, evrak gecikmesi gibi nedenlerle işlem yapacağı günü elinde hazır olan vergi indirimi emekliliğe hak kazandığına dair olan evrak ve heyet raporuyla beklerken 'pat' diye kanun değişiyor. Bu durum ciddi hak kaybına da neden oluyor." Bununla ilgili çalışmalar yapılması konusunda istekleri var vatandaşlarımızın. Daha böyle birçok başvuru var.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Tekrar Emre Başkanımıza sözü veriyorum.

Emre Vekilim, buyurun.

EMRE ÇALIŞKAN (Nevşehir) - Sayın Bakanım, ben sorduğum ilk soruyu geri alıyorum; cevabı da varmış, onun yerine farklı bir konu, ön cevabı verdiğiniz materyalde de gördüm.

Şimdi, birçok sağlık hizmet sunucusunda, özel sağlık hizmeti sunucularında SGK'yle yapılan sözleşmede, GSS birimiyle yapılan sözleşmede evde fizik tedavi konusunda ödeme yapılmayacağı yazıyor. Birçok kurum, devlet kurumu, devlet hastanesi evde rehabilitasyon yapabiliyor; önce, doktor eve gidiyor, işte, plejik hastalarda, tetraplejik hastalarda ardından gelen fizyoterapistlerle otuz gün boyunca evde rehabilitasyon devlet hastanesinde yapılabilirken SGK'yle yapılan sözleşmeden dolayı özel sağlık hizmet sunucuları, özel fizik tedavi merkezleri evde rehabilitasyon veremiyor ve verdiği takdirde de ceza yiyor SGK tarafından. Hâlbuki birçok özel fizik tedavi merkezi, özel fizik tedavi kuruluşları eve doktor göndermek suretiyle, ardından da fizyoterapist göndermek suretiyle hastaneye, özel fizik tedavi merkezlerine gelemeyen hastalar için evde bu hizmeti vermek istiyor ama SGK de kurumla yapılan sözleşmeden dolayı böyle bir şeye izin vermiyor. Açıkçası, birçok hasta da sağlık hizmet sunucusuna, özel fizik tedavi merkezine gelmekte zorlandığı için fizik tedavi hizmetinden de mahrum kalıyor, hâlbuki devlet hastaneleri de bu hizmeti "evde rehabilitasyon" adı altında verebiliyor. Eğer ki bu konunun sebebini tıbbi durumlara bağlarsak devlette varken özelde bu niye yapılamıyor? Bu konuda birçok kez GSS'yle görüşüldü ama bir yol katedilemedi. Eğer böyle bir imkân verilirse engelli vatandaşlarımıza evde fizik tedaviyi de özel sektör aracılığıyla vermiş olabileceğiz.

Bu konuyla ilgili bir gelişme var mıdır bunu sormak istedim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Buyurun Latif Bey.

LATİF SELVİ (Konya) - Ben de teşekkür ediyorum.

Genel engelli sayısı dikkate alındığı zaman sosyal güvenlik kapsamında olanlar ne kadarı oluşturuyor? Sağlık sorunlarını da dikkate aldığımız zaman, SGK kapsamında olmayan engelliler için bir çalışmanız var mı?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Başka soru olmadığını görüyorum.

Ben de sadece bu dış konusıyla alakalı, özellikle çocuklar, aileler bize saha çalışmalarında... Dış konusu SGK tarafından yüzde 40 şartıyla başlıyor aslında ama çocuklar açısından ailelerin çok zorlandığı bir alan. Evet, rapor olduğu zaman özel sektörden de hizmet alınma imkânı var ama rakamlar birazcık dış tedavisi konusunda ya da ihtiyaç duyulan ayrı bir alan biliyorsunuz bazı engel durumlarında farklı şekilde ağız sağlığı sorunları da söz konusu olabiliyor. Bununla ilgili bir çalışma yapılması düşünülüyor mu? Ben, dış konusunun gerçekten özellikle çocukların gelişimi açısından da önemli olduğunu ve düşünülmesi gerektiğini de düşünüyorum.

Şimdi, cevapları nasıl yapıyoruz Başkanım, sizden mi başlayalım?

SGK BAŞKANI RACİ KAYA - Ben genel bir giriş yapayım, sonra arkadaşlar cevaplayacak.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - SGK Başkanımız Raci Bey'e ilk sözü veriyorum.

Buyurun Raci Bey.

SGK BAŞKANI RACİ KAYA - Teşekkür ediyorum.

Başta Sayın Çalışkan'ın da sorusu emeklilikle ilgili 2025 Ocak ayındaki mevzuat değişikliğiyle ilgiliydi; Sayın Aylin Yaman'ın, Sayın Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun soruları da bununla alakalıydı, bütün sorular orada toplandı. Sunumda İsmail Bey kısmen vermişti ama İsmail Bey otuz beş yıldır kurumda olduğu için size daha teknik detayları verecektir.

Onun dışında, "bakım merkezli anlayış" dedi Sayın Gökalg; bu, tabii, Aile Bakanlığını daha çok ilgilendiren bir konu, yeni bir isim bulmak falan. Bizim temel şeyimiz, maliyet odaklı bakmıyoruz, insan odaklı bakıyoruz yani bütün ülkenin sosyal güvenlik kapsamında olması bizim en önemli güven ve onur kaynağımız diyelim. Ne diyoruz özellikle sağlık kapsamı açısından? Yüzde 99'u bizim sağlık hizmetleri açısından, genel sağlık sigortası açısından kapsam içerisinde. Ben bazı tedavilerle ilgili sözü GSS Genel Müdür Yardımcımız Fatih Bey'e vereceğim ama SUT fiyatları açısından -ben Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu Başkanım- bu çalışmaları emin olun, hem tıbbi cihazlar açısından hem rehabilitasyon açısından çok ciddi bilim kurullarımız var, çalışıyoruz. Yani bu konuda da sağlık hizmetlerinin kapsamı konusunda gerçekten çok kapsamlı bir sağlık hizmeti verdiğimizizi düşünüyoruz ve bunu savunuyoruz. Fiyatlarla ilgili, ödemelerle ilgili de sürekli bir genel çalışmamız var, onu da söyleyeyim. Yani SGK sadece son ödeyici kurum ama Sağlık Bakanlığı, bütçe, hazine, özel sektör -SHFK'de biliyorsunuz özel SHS'leri temsilen 1 üye de var- hep beraber çalışıyoruz ve bu ödemelerin genişletilmesi konusunda sürekli temel motivasyonumuzun "Nasıl genişletilebiliriz?" şeklinde olduğunu belirtmek isterim.

Emeklilik konusunda İsmail Bey'e; rehabilitasyon, tıbbi cihazlarla ilgili bilimsel çalışmalar konusunda da GSS Genel Müdür Yardımcımıza cevap verme hakkı tanıyacağım.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İsmail Bey, buyurun.

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Sorular için de teşekkür ederim. Özellikle bu engellilik vergi indiriminden belge alarak emeklilik hakkı konusunda her iki sayın vekilimizle uzun çalışmalar gerçekleştirdik, hem Komisyonunda hem Genel Kurul Başkanlık Divanının arkasındaki salonda bunları enine boyuna tartıştık, güzel de tartışmalar oldu. Sayın vekillerimin de ifade ettiği üzere, bu düzenleme şu anda Anayasa Mahkemesinin incelemesinde ama ben burada, özellikle bir ifadeyi altını çizerek söyleyeceğim "Anayasal bir hak değil."i ben demiyorum, Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararlarında söylüyor. Hem kurumsal olarak hem şahsi olarak "Bu bir anayasal hak değildir." ifadesi bana ait değil. Anayasa Mahkemesi özellikle 23/2/2001 tarihli kararında bu ve benzeri durumlar için kazanılmış hak ile beklenen hak kavramlarını ayırt ederek ayrıntılı değerlendirme yapmış, ben buna vurgu yaptım.

Uygun görürseniz Semra Hanım'ın bakımla ilgili bir hususunu, özellikle kurumsal anlamda üstlendiğimiz bir görevi de paylaşmak istiyorum. Hâlihazırda hızla yaşlanan bir ülkeyiz. Tabii, bakım ihtiyacı sadece engellilikte değil yaşlılıkta da karşımıza çıkacak, 2024-2028 yılları arasındaki kalkınma planlarında, 14'üncü Kalkınma Planı'nda açık bir şekilde, bu konuda hem Bakanlığımıza hem Sosyal Güvenlik Kurumuna finansman noktasında çalışma yapma görevi verildi, bu kapsamda çalışmalarımızı yürütüyoruz. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı başkanlığında, başta Aile Bakanlığımız ki bu hizmeti sunan birim olarak, Sağlık Bakanlığı ki bu bakıma ihtiyacı ortaya koyan birim olarak ve finansman yönüyle de Çalışma Bakanlığı ve onun ilgili kuruluşu olarak Sosyal Güvenlik Kurumu ayrıntılı bir çalışma, bir model üzerinde çalışıyoruz. Tüm bu önerilerinizi de o konuda dikkate alacağımızı burada ifade etmek istiyorum; bu önemli bir konu, ülke olarak önemli bir konu. İnşallah, Cumhurbaşkanlığı yıllık programında hem 2024'te hem de 2025'te açıkça ifadesini bulmuş bu konudaki çalışma, mutlaka ilgili makamlar tarafından kamuoyuyla da paylaşılacaktır.

Konu, soruların büyük bir kısmı ağırlıklı olarak 7538 sayılı Yasa'yla Ocak ayında yaptığımız düzenleme üzerinde yoğunlaştı. Şimdi, aslında 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun engellilik indirimi başlıklı 31'inci maddesi "Çalışma gücünün" diye başlıyor. Aslında biz çok farklı bir şey yapmadık, Gelir Vergisi Kanunu'nun 31'inci maddesi vergi indiriminden faydalanabilecek kişilerin çalışma gücü kaybının varlığını arıyor. 1981 yılında başlatılan bu uygulamada maalesef ikincil mevzuattaki eksiklikler nedeniyle engelliğe başvurulmuş. Burada özellikle bir kez daha ifade ediyorum, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 31'inci maddesinin başlangıcı aynen böyle başlar "Çalışma gücünün asgari % 80'ini..." diye devam eder. Yani biz, bugün, ocak ayında yapmış olduğumuz çalışma gücüne bağlı düzenleme Gelir Vergisi Kanunu'na paralel bir düzenleme ama ne Sağlık Komisyonunda ne Genel Kurulda maliyete ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadığımız tutanaklarda açıkça görülür. Bir değerlendirme yaparken hiçbir zaman buna maliyet olarak bakmadık. 28 Kasım 2024 tarihli Komisyon tutanaklarında da hep norm ve standart birliğini, bundan faydalanamayan BAĞ-KUR'luların, devlet memuru gibi diğer sigortalıların, 2008'den sonra ilk kez sigortalı olanların da bu düzenlemeden faydalanması için bu uygulamanın yapıldığını açıkça ifade ettiğimizi burada belirtmek istiyorum.

"Vergi indirim belgesi alıp da bu haktan yararlanamayan kaç kişi var?" sorusu... Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat edilmeyen sayıyı bilme şansımız yok çünkü bize müracaat edenleri biz bilebiliriz. Ancak şunu söyleyebilirim: Gelir İdaresi Başkanlığından vergi indirimine yönelik belge alanların yüzde 90'ını aşanı hiçbir şekilde vergi indirimi üzerinden gitmiyor, sadece

emeklilik için kullanıyor, yüzde 90'ın üzeri. Düşünün, bir kurum olarak kontrolünüz dışında bir sistem var, bu sistemde de siz sadece gelen bir belgeye göre aylık bağlıyorsunuz ve sosyal güvenliğin genel uygulamasının tamamen dışında.

Çalışma gücü kaybının adil olmadığına ilişkin bir düşüncenizi paylaşmıştınız. Biliyorsunuz, bunlar yönetmelik eki hastalık listeleri, o hastalık listelerinde hangi hâlde hangi kayba uğrar tek tek yazılıyor ve düzenli olarak bunlar güncelleniyor. En son göğüs hastalıklarıyla ilgili güncelleme yapıyoruz. Bunları yaparken de tüm tarafları, başta üniversiteler olmak üzere, sivil toplum örgütlerinin tamamından ayrı ayrı görüş alıyoruz ve bilim kurulları oluşturuyoruz. Bunu kendi kendimize de yapmıyoruz çünkü onun doğru olmadığını düşünüyoruz. Göğüs hastalıklarında da TÜRK-İŞ'inden işveren sendikalarına, bütün üniversitelere, meslek hastalığıyla ilgilenen bütün üniversitelerin ana bilim dallarına, Türk Tabipleri Birliği başta olmak üzere sivil toplum örgütlerinin tamamına bu ve benzeri düzenlemeleri, bu hastalık listelerini tek tek tartışmaya açıyoruz, oradan gelen görüşler üzerinde oluşturuyoruz. Bu, tabii, bir idari personel olarak benim değerlendirebileceğim bir konu değil. Hocam, siz tıp mensubusunuz, benim haddim değil ama bizde de bunu doktorlar değerlendiriyor. Bir de şöyle düşünün: Biz çalışma gücünü yeni yapmıyoruz, yetmiş yılı aşkın süredir çalışma gücüne bağlı olarak maluliyet aylığı bağlıyoruz. Yani hem SSK'de hem BAĞ-KUR'da hem Emekli Sandığında böyle bir gelenek, böyle bir kültür var ve bu kapsamda da hakikaten yetişmiş, donanımlı hekimlerimiz var sağlık kurullarında. Bugüne kadar hakkı olanı teslim etmek için gayret ettiler çünkü buralar hizmet etmek için varlar ve hiçbir zaman maliyet olarak bakmadığımızı bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Engelli aylıklarının sosyal güvenlik sistemi üzerinden ödenip ödenmemesi, tabii, bu eski Emekli Sandığı tarafından yürütülmekte olan bir ödeme şekliydi, biliyorsunuz, 2022'ye... O zamanki sosyal güvenlikle primli ve primsiz sistem iç içeydi fakat sosyal güvenlik reformuyla birlikte artık primli ve primsiz sistemin ayrı ayrı yürütülmesi gerektiği kararı alındığı için, şu anda Aile Bakanlığımız son derece başarılı bir şekilde, çok daha geniş kesimlere primsiz ödeme kapsamında sosyal yardımlar gerçekleştiriyor. Belki bunu bizim değil de başka otoritelerin değerlendirmesinde fayda var.

Teşvikler konusundan bahsettiniz Sayın Vekilim. Şu anda 15 teşvik hâlihazırda uygulanmakta ama eğer bunlara tek tek bakacak olursak, finansmanların hiçbirini Sosyal Güvenlik Kurumunun sağlamadığını görürüz. Sosyal Güvenlik Kurumu burada sadece uygulayıcı bir kurum çünkü teşvik için bir prim vermeniz gerekir, bir bedel vermeniz gerekir, o bedeller sizlerden, bizlerden ve çalışanlardan kesilen primler olduğu için genelde ağırlıklı olarak Hazine, Hazine ve Maliye Bakanlığı genel bütçe üzerinden destekler ya da İŞKUR İşsizlik Sigortası Fonunda istihdamı artırabilmek için gerçekleştirir ama şundan emin olun, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığında Devlet Yardımları Genel Müdürlüğü bu ve benzeri teşvikleri sürekli analiz ediyor. Yakın zamanda Kurum Başkanımız da Cumhurbaşkanlığımızda, Ekonomi Koordinasyon Kurulunda bu konularda değerlendirmeler yaptı. Eğer istihdamı artıracığına inandığımız kişileri çalışma hayatına katacağını, daha çok destekleyeceğine inandığımız hususlar olursa bu konuda önerilerimizi mutlaka yapıyoruz, onları burada yine belirtmek isterim.

Sayın Ömer Faruk Gergerlioğlu Vekilim o gün Komisyonda "'Hak kaybına uğramayacaklar.' demiştiniz." dediler ama ben tutanakları buraya gelmeden bir kez daha okudum. Ben iki kez o soruyu şöyle ifade ediyorum: Emekli aylığı bağlananların herhangi bir şekilde haklarında kayıp olması söz konusu değil. Bu kapsamda raporu sürekli olanlarla ilgili yine kontrol muayenesi gerekmiyor ama kontrol muayenesi gerekenlerde ise o raporun alındığı tarihte hangi yönetmelik geçerliyse ki Engellilik Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda onların hakları korunacaktır. Devamında şöyle bir husus var; demin Sayın Aylin Vekilimizin sorduğu soru: Vergi indirim belgesi almış ama henüz aylık başvurusu yapmamış, işte o zaman "kazanılmış hak ile beklenen hak" kavramı karşımıza çıkıyor. Bu konuda söyleyebileceklerimin tamamı tutanaklarda da şu günden farklı değil, aynı noktadayız. Anayasa Mahkemesi, dediğiniz gibi, bu konuyu irdeliyor, inceliyor, mutlaka bir karar verecek, ona göre de bakabiliriz ama hiçbir zaman maliyet diye bakmadık, anayasal hakları yoktur diye de bakmadık, sadece Anayasa Mahkemesinin bu konuda yerleşmiş olan kararlarını ifade etmekten ibaret.

Benim görebildiğim kadarıyla verebileceğim sayılar bunlar.

Latif Vekilimin bir sorusu var, genel engelli sayısı. Sunumlarda da ifade etmiştim ama SGK kapsamında olmayanları... Tabii, SGK primli bir sistem, mutlaka bir çalışmaya dayalı olarak sistem içerisinde yer alması gerekiyor. Eğer çalışması yoksa sosyal yardım ve diğer yardımları ancak Aile Bakanlığımızın ilgili birimlerinin değerlendirebileceği husus ama o kişi sistem içerisinde çalışmaya başlarsa, evet, bizim kapsamımızda, bizimle birlikte olacaklar.

LATİF SELVİ (Konya) - Benim sormak istediğim, koyduğunuz kotaların engelli istihdamını sağlayıp SGK kapsamına dâhil edilmesindeki katkısı yeterli bir hadise mi?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İŞKUR'un sunumunda onu hem özel hem kamu olarak...

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - Sayın Vekilim, belki İŞKUR sunumunda onu değerlendirirse daha isabetli olabilir. Atladığım bir şey olursa ayrıca ifade ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Genel sağlık sigortası bağlamında Genel Müdür Yardımcımız Fatih Bey...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Başkanım, çok kısa bir şey söyleyeceğim Başkanımıza söylediği konuyla ilgili.

Başkanım, sizin dediğiniz doğru, mevcutta yani zaten engelli aylığını alanlarda bir sorun yok, sürekli olanlarda sorun yok ama kontrol randevusuna gelince sorun yaşıyorlar. Bence sizin bu noktada yani o dönemin kuralına tabi olduğu için... O grupta bir düzenlemeye ihtiyaç var. Orada çok ciddi bir kargaşa yaşanıyor; hastanede hasta ile kurul üyeleri arasında sürekli tartışma, kavga, gürültü yani oranın bir aydınlatılmaya ihtiyacı var. Onu özellikle sizden rica edeceğim; bir iç yönerge olabilir çünkü yeterince bilgisi olmayan kişilerin farklı yönlendirmeleri de olabiliyor, bana gelen mesajların neredeyse tamamı onunla ilgili.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sağlık Bakanlığı boyutunda da bu konuda... Yani iki tarafın da iki kurumun da birlikte çalışma yapması gerekiyor.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Yani belki birleşik bir şey de olabilir, orada bir aydınlatmaya ihtiyaç var.

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - Bu konuyu mutlaka şöyle yapacağız efendim: Sağlık Bakanlığına -çünkü bu raporları oradan alacağımız için- bunları bilgilendirecek, aydınlatacak hem yazılı hem de gerekirse gidip görüşmeyi de gerçekleştireceğiz; onu burada hem tutanaklara geçecek şekilde de ifade etmek istiyorum.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Tamam.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz; böyle de bir faydası olmuş oldu.

Evet, Fatih Bey, buyurun.

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Sayın Başkanım, sayın vekillerim; saygılarımı sunuyorum ilk önce.

Genel olarak gelen sorularımız fiyatlandırma üzerine, bu protez, ortez, işitme cihazları gibi tıbbi malzemelerin fiyatlandırması üzerine. Bunu birazcık detaylandırmak istiyorum çünkü Raci Başkanım bir giriş yaptı Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonuyla ilgili. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödemesi yapılan herhangi bir tıbbi malzeme veya ilacın fiyatlandırılmasının nasıl yapıldığını böyle bir iki basamakta bir izah etmek istiyorum müsaadeniz olursa.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, iyi olur.

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Tıbbi cihazların bize başvurusu gerçekleştiikten sonra biz 3 tane farklı komisyon topluyoruz. İlki bilimsel komisyon, Raci Başkanımın da dediği gibi. Bu, cihazın gerçekten bilimselliği konusunda, konusunda uzman hekimlerimizden, hocalarımızdan aldığımız, topladığımız bir komisyonumuz var. Bu yıl gerçekten bunun ihtiyacı var mı, bir ihtiyacı karşılıyor mu; bunu hastalarda birebir uygulayan hocalarımıza soruyoruz, o yüzden değerli buluyoruz. Bu komisyondan geçtikten sonra tıbbi ve ekonomik değerlendirme komisyonlarımız var. Bunların isimleri farklı, birçok farklı komisyon ismi var ama genel olarak hepsinin amacı aynı. Bu ikinci komisyonlarımızda Maliye, Hazine Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığının da katılımcılarıyla, Sağlık Bakanlığının da katılımcılarıyla yapıyoruz bu işlemi ki bu 4 kurumun, 5 kurumun mutabakatıyla bir karar verilsin. Bunun sadece bilimsel kısmı değil, bundan sonra ekonomik ve bütçesel kısmı da değerlendiriliyor buralarda. Bunlardan çıkan kararda en son Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonuna geliyor. Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonumuz da yine 9 kişiden mütevellit, içinde YÖK'ün ve özel sektör temsilcilerinin de bulunduğu bir komisyonumuz. Bunlar, bu gelen tekliflerin, bu yapılan çalışmaların hepsini çok detaylı, her yönüyle değerlendiriyorlar. Şimdi, genel olarak fiyatlandırma çalışmamız bu yönde.

"Tıbbi cihazlarla ilgili fiyat farkı için bir çalışmanız var mı?" diye sormuştunuz. Şimdi, piyasada satışı gerçekleştirilen tıbbi malzemelerin fiyatları temin edilmek istenen tıbbi malzemenin markası, modeli ve ithal ve yerli olmasına göre çok fazla değişkenlik gösteriyor. Şimdi, burada fiyat belirlenirken tüm piyasanın ortalamasını hedef almak zorundayız. Burada kişinin, hastamızın tercihi üst düzey bir cihaz olabilir, burada fiyat farkı ister istemez çıkıyor ama genel olarak bu yaptığımız fiyatlandırma çalışmaları sabit çalışmalar değil. Gerek firmaların talepleri gerek hastalardan gelen talepler neticesinde biz bu fiyatları düzenli aralıklarla kontrol ediyoruz ki bu biraz önce bahsettiğiniz gibi mağduriyetleri en aza indirelim.

Burada ikinci bir sorumuz var, "Kalitede yerli ve millî teşvik uygulanıyor mu?" diye bir soru gelmişti. Bu teşvik, yerli ve millîlikle ilgili teşvik uygulamak Sosyal Güvenlik Kurumunun değil de daha çok Ticaret Bakanlığımızın görevi altında. Üreticiler, yerli ve millî olarak ürettikleri cihazlarla ilgili, o ilgili Bakanlığımızdan, Ticaret Bakanlığımızdan teşviklerini alıyorlar. Sosyal Güvenlik Kurumunun Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonuna geldiğinde bunun için ayrı bir değerlendirme yapılmıyor ama oraya geldiğinde zaten teşvikleri alınmış oluyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İşte, soru aslında "Ayrı bir değerlendirme yapılıyor mu?" anlamına geliyor. STK'lerden geldiği için hani "SGK bu konuda bir pozitif tutum sergiliyor mu?" gibi algıladım ben yerlilerde.

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Sayın Başkanım, bununla ilgili daha önce ilaçlarda yerlilikle ilgili bir çalışma yapılmış ancak...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Cevabı biliyorum ama kayıtlara geçsin diye...

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Dünya Ticaret Örgütü tarafından tahkime taşınmış ve iptal edilmiş, bununla ilgili mevzuat tamamen Ticaret Bakanlığının kapsamında, bizim SGK olarak bununla ilgili özel bir değerlendirme yapmamız çok mümkün değil.

SHS'lerle yaptığımız sözleşmelerin detayıyla ilgili bir soru vardı, evde yapılan fizik tedavilerin ödenip ödenmemesiyle ilgili. Şimdi, sağlık hizmetlerinin fiyatlandırılmasını düzenleyen ana metin Sağlık Uygulama Tebliği. Sağlık Uygulama Tebliği'nin genel mantığına, ruhuna baktığınızda her işin, her işlemin özelde yapılmasına izin vermiyor. Yani, mesela, bazı ilaç raporlarının da özelde çıkarılmasına izin vermiyoruz, bununla ilgili genel böyle bir bakış açısı var. Şimdi, devlet hastanesinde yapılan her işlemin özelde yapılması her zaman çok doğru sonuçlar vermeyebiliyor ama buna rağmen bununla ilgili bu talepler bize de geldi. Biz, bunları tekrar değerlendiriyoruz, eğer bunlar Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonunda uygun görülürse tekrar belki bununla ilgili bir işlem yapılabilir ama değerlendirmemiz açısından önemli. Zira, engelli vatandaşlarımızın evinde bu işin yapılması çok önemli bir husus, kesinlikle katılıyoruz buna, bununla ilgili çalışmalarımız devam ediyor.

Benim not aldığım sorular bunlar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Akıllı bastonla ilgili bir şey vardı, görme engellilerle...

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Sayın Başkanım, akıllı baston aynı, yine Komisyonun çalışmalarına esas olacak komisyonlardan geçmek üzere, onunla ilgili...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Gündemde yani şu anda...

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Evet, gündemimizde, bununla ilgili çalışmalar devam ediyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkürler Fatih Bey.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Başkanım, çok kısa bir şey, aydınlatmak açısından...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun Aylin Hanım.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Ben şunu sormak istiyorum: Bu farklarla ilgili çalışmanızı söylediniz ama esas olarak... Mesela, işitme cihazı en fazla gündemde olan çünkü yaşlılık nedenli de oluyor, işitme engelliler için de oluyor, piyasada 12 binden 50 bine kadar -belki daha da artmıştır fiyatları, bilmiyorum- işitme cihazları var ama Sosyal Güvenlik Kurumunun ödediği... Tabii, emeklilik ve çalışan durumuna göre değişmekle birlikte neredeyse 3 bin ile 6 bin lira arasında gibi bir rakam ödeniyor yani arada çok büyük bir

uçurum var hani cepten 3-5 bin çıkması gibi bir durum değil, onu kastediyorum yoksa çok yüksek teknoloji şeylerin hayalini zaten kurmuyoruz. Mesela, tekerlekli sandalyelerde de çok iyi dijital kullanımda olan, çok farklı tekerlekli sandalyeler var ama ben... İşitme cihazı hayatın içinde olabilmek için çok temel bir cihaz ve hemen hemen tüm yaşlıların da kullandığı ama baştan, doğuştan engelliler için de olmazsa olmaz bir şey olduğu için aradaki fark çok büyük bir uçurum, onu özellikle gündeme taşırsanız çok mutlu olurum. Eminim hocalarımız da söylüyorlardır ama yani burada bir fark gibi değil, tamamını ödüyor gibiler; anlatabiliyor muyum?

SGK GENEL SAĞLIK SİGORTASI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI FATİH BALABAN - Tamam Vekilim, çalışmalarımızı bu yönde de dikkate alalım.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Tamam.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ve dış yani hem işitme cihazı hem dış...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Evet, dış de öyle, o da çok temel bir konu.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İşitme cihazına ben de katılıyorum, bir de çabuk bozulma konuları oluyor.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Evet, o da dijital çünkü.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU -

Onun tamirâtı, ek malzemeleri, vesaire...

SGK BAŞKANI RACİ KAYA - Notumuzu aldık Sayın Başkanım, Sayın Vekilim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Başkanım, bir soru sorabilir miyim?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, Ayşe Keşir Başkanımıza söz veriyorum.

Buyurun.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Çok detaylandırmayacağım, hızlıca bir soru soracağım: Özellikle dış konusu, Başkanımızın da söylediği gibi, doğuştan gelen engelliliklerde ya da bir kazaya bağlı, ağır kazaya, travmaya bağlı engelliliklerde de normal SGK mevzuatına tabi oluyor, sahada gördüğümüz örnekler bu. Yani, son bir örnekten bahis açayım ben size: Üst damaksız ve burunsuz doğan bir bebek, anne burun ameliyatını yaptırıyor vesaire, aile asgari ücretle çalışıyor ama damak yok ağızda, üste yapışan dişler var ve o dişlerin çekilmesi gerekiyor. Bu, ortodonti tedavisi kapsamına alınıyor ve tabii ki SGK kapsamında olmuyor ama bu bir keyfiyet ya da bir kozmetik iş değil, sonuçta doğuştan gelen bir engellilik ve bu çocuğu aile 6-7 yaşına kadar getirmiş. Bu olay özelinde söylemiyorum ama buna benzer doğuştan gelen engelli ya da ağır travmaya bağlı oluşan bu tür engelliliklerin iş ve başka konularda kapsam dışı olan diğer kalemler gibi değerlendirilmemesi, mutlaka bir istisnasının olması lazım çünkü engelliğin her biri biricik zaten yani tabii ki siz kurum olarak kurumsal altyapıda mutlaka bir kümülatif değerlendirme, gruplandırma yapmak zorundasınız, sistem böyle işliyor ama engelliğin her biri biricik. Bu tarz durumların kozmetik ya da plastik bir ihtiyaç gibi değerlendirilmesi aileleri çok zora sokuyor. Bahsettiğim tedavi yaklaşık 200 bin liralık bir tedavi, mümkün imkân yok yani o ailenin onun altından kalkmasının. Buna benzer durumlar yani o olay özelinde söylemiyorum, bunu örnek olarak veriyorum. Kapsam dışı olan kalemlerin engelliler nezdinde ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum burada.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

SGK BAŞKANI RACİ KAYA - Notlarımızı aldık Sayın Başkanım, Sayın Vekilim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, tamam.

Peki, teşekkür ediyoruz Sosyal Güvenlik Kurumumuza.

Başka soru talebi yok.

Raci Bey'e, İsmail Bey'e, Genel Müdür Yardımcılarımıza, hepsine çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, yine engelli vatandaşlarımız ve aileleri açısından en önemli başlıklardan biri olan istihdam konusuna geçiyoruz.

Türkiye İş Kurumu Genel Müdür Yardımcımız Sayın Mustafa Işık'a sözü bırakıyorum.

Buyurun.

Pardon, bir de geçmeden önce, ben, Komisyonda çalışan uzman arkadaşlarımızdan bir şey rica etmek istiyorum. Az önce, bir önceki sunumla ilgili bir ihtiyacım oldu, herhâlde dijital ortamda Komisyon üyelerimizle paylaşılmıyor, benim danışmanımda yokmuş. Tüm yapılan -bugüne kadar ve bundan sonraki- sunumları Komisyonumuzun üyelerine dijital ortamda gönderirseniz... Çünkü SGK verileri gerçekten çok kapsamlı ve iyi verilerdi; belki sonrasında da bütün arkadaşlarımız kullanabilir.

Evet, buyurun Mustafa Bey.

III.- SUNUMLAR (Devam)

3.- İŞKUR Genel Müdür Yardımcısı Mustafa Işık'ın, İŞKUR'a kayıtlı engellilerin genel profili, engelli istihdamında kota uygulaması, engelli iş koçluğu, fuarlar, işe yerleştirme faaliyetleri, aktif iş gücü programları, hibe destekleri, engelli istihdamına yönelik İŞKUR özelinde yaptıkları reformlar ve engelli istihdamına ilişkin sorun alanları ile önerileri hakkında sunumu

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri, STK'lerimizin kıymetli temsilcileri; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Bugün Genel Müdürümüz katılacaktı toplantıya ama Endonezya Çalışma Bakan Yardımcısı Kurumumuza bir ziyaret düzenledi, o yüzden katılamadı, selamlarını iletıyorum sizlere de.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biraz sesi açabilir miyiz, ses az geliyor.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Efendim, ben 2 Daire Başkanımızla birlikte toplantıya katıldım; İstihdam Hizmetleri Daire Başkanımız Özkan Bolat, Aktif İş Gücü Hizmetleri Daire Başkanımız Oğuz Düzgün buradalar.

Malumunuz, İŞKUR, iş arayan ve işverenlerin buluşturulması, istihdam edilebilirliğin artırılması adına kurs ve programların düzenlenmesi, iş aramanın düzene bağlanması, dezavantajlı bireylerin iş arama ve iş gücü piyasasına giriş süreçlerinin kolaylaştırılması adına önemli faaliyetler yürüten bir kurum. Çok sayıda açık iş pozisyonuna yıllık ortalama 8,5 milyon kişiyi yönlendirme yapıyor. Bunlar bireysel değil, birden fazla yönlendirme yapıyoruz kişileri, ortalama yaklaşık 1,5 milyon kişinin de işe

yerleştirilmesine aracılık ediyor. 4 bin iş ve meslek danışmanı 700 bin iş yerini ziyaret ediyoruz. Tabii, pandeminin de etkisiyle İŞKUR hizmetlerini büyük ölçüde dijitalleştirdi. Hizmet merkezlerinin yoğunluğunu azalttık, günlük 1 danışmana ortalama 3 kişi düşüyor görüşme açısından. Bu da bizlere dezavantajlı bireylere daha fazla odaklanmamız için fırsat sunuyor. Ne eğitimde ne de istihdamda olan gençler için uyguladığımız bir model var, İş Avcılığı Modeli. Bu İş Avcılığı Modeli'ni tüm dezavantajlı gruplara yaygınlaştırıyoruz. Bunun da en önemli grupları arasında engelli vatandaşlarımız yer alıyor.

Efendim, bugün sizleri İŞKUR'a kayıtlı engellilerin genel profilinden, engelli istihdamında kota uygulamasından, engelli iş koçluğu ve fuarlardan bahsedeceğiz. İşe yerleştirme faaliyetlerimizden, aktif iş gücü programları ve hibe desteklerinden, engelli istihdamına yönelik İŞKUR özelinde yaptığımız reformdan ve engelli istihdamına ilişkin sorun alanları ile önerilerimizden bahsedeceğiz.

İŞKUR'a kayıtlı engellilerin genel profiline baktığımızda İŞKUR'a aktif ve pasif olmak üzere toplamda 800 bin civarında engelli bulunuyor. İŞKUR'un yürüttüğü faaliyetler açısından kayıtlılık esas. İŞKUR'a kaydolması gerekiyor engelli vatandaşlarımızın. 800 bin kayıt var. Bunlardan 195 bini aktif olarak iş arıyor. Bunların 91 bini daha iyi şartlarda iş arıyor yani başka bir işi var, ikinci bir iş arayışında. Kayıtlı engellilerin yüzde 73'ü erkek, yüzde 26,8'i kadın.

Tabii, engel türlerine göre dağılıma baktığımızda ise en yüksek kas ve iskelet sistemi, 116 bin kayıt var burada. Zihinsel, davranışsal bozukluklar, görme sistemi... Zihinsel, davranışsal bozukluklar 85 bin, görme sistemi 82 bin, kulak burun boğaz sistemi 78 bin şeklinde gidiyor.

Engelli vatandaşlarımızın eğitim durumuna göre dağılımına baktığımızda ise aktif iş arayan 195 bin kişinin yüzde 7'si lisans ve üzeri mezun, yüzde 9'u ön lisans ve üzeri mezun, yüzde 45'i ise lise mezunu, sadece binde 6'sı okuryazar değil yani İŞKUR'a kaydolmaların büyük ölçüde belli bir eğitim seviyesi var.

Yaş gruplarına göre dağılımına baktığımızda ise 15-29 yaş grubunda yüzde 29'u, 30-49 yaş grubunda yüzde 55'i, 50+ yaş grubunda ise yüzde 15'i yer alıyor.

Malumunuz, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30'uncu maddesine göre kota uygulamasını...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Pardon, İŞKUR'a kayıtlı olan engelli birey sayılarında yıllar itibarıyla bir azalma mı var?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Efendim, yıllar itibarıyla...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ya, 799 bin...

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - 799 bin şu anda aktif ve pasif kayıtlı kişi sayısı. Yıllar itibarıyla bir azalma söz konusu değil efendim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Şöyle bir durum var: Aktif kayıtlar bir yıl boyunca bizden hizmet alan kişilerin tutulduğu bir kayıt.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Rakamda gariplik var ama...

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Bir yıl içerisinde bir faaliyette bulunmazsa onlar pasife alınıyor, oradaki sayı o, aradaki fark.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tamam.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Efendim, kota uygulaması, malumunuz, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 30'uncu maddesine göre uygulanıyor. Bunun mevzuatını Çalışma Genel Müdürlüğümüz yürütüyor, biz uygulayıcısıyız sahada da.

50 ve üzeri işçi çalıştıran özel sektör iş yerlerinde yüzde 3, kamuda ise yüzde 4 engelli çalıştırma yükümlülüğü var. Bu kota uygulaması il ve iş yeri bazında takip ediliyor. Aylık olarak uygulanan bir model. Her ay biz bunları aylık iş gücü çizelgeleriyle kontrol ediyoruz ve engelli açığı bulunan iş yerlerinde bir uyarıda bulunuyoruz açığını kapatması için. Açığı kapatması için ilan vermesi gerekiyor. Otuz gün içerisinde bu açığın kapanması gerekiyor. Kapatılmazsa idari para cezası düzenlenmiş; 30 bin lira 2025 yılı için bir cezası var.

Rakamlara baktığımızda, kamu ve özel sektör iş yerlerinde çalıştırmakla yükümlü bulunan 50+ iş yeri sayısı 23 bin, çalıştırmakla yükümlü olunan engelli işçi sayısı 161 bin, yükümlülüğü kapsamında çalışan engelli işçi sayısı ise 137 bin, engelli açık kontenjanı 24 bin. Bunların 2.900'ü kamuda, 21.250'si özel sektörde.

Engelli kontenjan doluluk oranlarına baktığımızda yüzde 88 kamuda, yüzde 84 özel sektörle. Tabii, yükümlülük dışında engelli çalıştıran iş yerlerimiz de var. Yükümlü iş yerlerinde yani 50+ iş yerlerinde kota fazlası çalıştıran iş yerlerimiz var. Buralarda 16.500 engellimiz çalışıyor. Bir de yükümlülüğü kapsamında hiç olmayan yani 50'nin altında çalışan sayısı olan iş yerlerinde de 9 bin civarında çalışan var. Toplamda, yükümlülük dışında 25 bin çalışan var. Yükümlülük dışı çalışanları da dâhil ettiğimizde engelli kontenjanı doluluk oranlarının aslında doyuma ulaştığını, yüzde 100'ün üzerine çıktığını görüyoruz. İleride de değineceğim öneriler kısmında, kota uygulamasının aslında yeniden ele alınması gerektiğini biz de değerlendiriyoruz. 2002 yılında toplam çalışan engelli işçi sayısı 45 binlerde iken 2025 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla İŞKUR'a kayıtlı, tescil edilmiş 162 bin engelli çalışıyor. Tabii, dünya ülkelerindeki uygulamalara da kota kapsamında baktık. Almanya'da engellilik yüzde 50 ve üzeri olarak sayılıyor. Bizde 50 artı işletmeler yükümlülük kapsamındayken Almanya'da 16 artı işletmeler yani daha fazla işletme kapsama sokuluyor, zorunluluk oranı ise yüzde 5. İspanya'da yüzde 33 engellilik sayılıyor, yüzde 33 ve üzeri...

AYLİN YAMAN (Ankara) - Almanya'da yüzde 5 kota mı, ben anlamadım?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Evet, yüzde 5 kota.

İspanya'da yüzde 33 engelli sayılıyor, 50 artı işletmeler kapsama giriyor, kota ise yüzde 2. Fransa'da da bize benzer yüzde 50 uygulaması var ama işletmelerde 20 artı kapsama giriyor, engellilik kotası yüzde 6. En yüksek engellilik kotası ise İtalya'da, yüzde 45 engelli oranları olarak değerlendiriliyor, 15 artı işletmeler kapsama giriyor, yüzde 7 engellilik kotası uygulanıyor.

Efendim, bir diğer konu, her engelli vatandaşımızın bir engelli iş koçu olsun diye yola çıktığımız, 2018 yılında projelendirdiğimiz bir çalışmamız var; 8 pilot ilde başlattık, bugün 81 ilde 121 farklı birimde uygulanıyor. 2025 yılı Eylül ayı itibarıyla toplam 370 engelli iş koçumuz görev yapıyor, kişi başına 530 kişi aktif iş arayan engelli bulunuyor. Burada şuna değinmekte fayda var: Tabii, iş ve meslek danışmanlarını biz engelli iş koçluğu kapsamında işe uyum süreçlerinin de sağlanmasını diliyoruz ama bir kişinin üzerindeki aktif engelli iş arayan sayısı fazla olduğu için iş yerinde bu süreci çok yakın takip edemiyoruz, belki Komisyonumuzun da bir çıktısı olarak değerlendirilebilir. Sayın Vekilimizin de bakım ekonomisiyle ilgili bir önerisi vardı "Kişisel asistanlık olarak değerlendirelim yani bakım elemanı değil de kişisel asistan olsun." gibi bir önerisi vardı. Belki bu uygulama işverenleri destekleyerek iş yerlerine de kişisel asistan kadrosu desteği verilerek sağlanabilir diye değerlendiriyoruz.

Engelli istihdamını desteklemek için fiziksel ve sanal istihdam fuarları düzenliyoruz, engellilerimizi işverenlerle bir araya getiriyoruz. İlk kez uyguladığımız bir sanal istihdam fuarını bu yıl düzenledik, 76 ilden 558 firma katıldı. Sanal fuarları 38 bin engelli iş arayan vatandaşımız ziyaret etti. Bu fuarlarda engellilerimiz 558 firmayla 16 bin öz geçmiş paylaştı; bu uygulamaları çok değerli buluyoruz. Bunun platformu kurumumuzda, bize özel bir platform, bunu istediğimiz zaman düzenleyebiliriz, ikinci düzenledik, bundan sonra da sayısını arttırmayı planlıyoruz. Bunların haricinde, her hafta küçük fuarlar diyebileceğimiz toplu iş görüşmeleri düzenliyoruz, bunu çok uzun zamandır yapıyoruz, iş arayan engelli vatandaşlarımızı davet ediyoruz. Bunun sayısı küçük, 50-100 civarında kurumlarımızı da yapabileceğimiz küçük fuarlar, sürekli düzenlediğimiz bir uygulama.

İşe yerleştirme faaliyetlerimize baktığımızda 2002 yılında 10 bin seviyesindeyken 2024 yılında en yüksek seviyeye ulaştık, 45 binlere ulaştık. Bu yıl itibarıyla ise 37 bin rakamına ulaştık eylül ayı itibarıyla, inşallah bu yıl geçen yılı da aşmayı planlıyoruz. Burada engelli iş koçlarımızın ciddi bir desteği oluyor, sadece engelli açığı bulunan iş yerlerimize değil, onun haricindeki tüm iş yerlerine de engellilerimizi yönlendiriyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ödeme desteği yani yol şeyiyle ilgili destek devam ediyor mu?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Yok efendim, o destek yok.

Aktif iş gücü programları kapsamında, tabii, meslek eğitim kursları ve işbaşı eğitim programlarımızdan engelli vatandaşlarımız da yararlanıyor. Burada biraz uyguladığımız aktif programlarında İşverenlerde istihdam yükümlülüğü süreci bulunduğu için toplam aktif iş gücü programları içerisinde engellilerimizin oranı biraz düşük. Milyonların içerisinde 2012-2025 Eylül döneminde 55 bin engellimizi yarandırabilmişiz. Burada istihdam yükümlülüğü yüzde 60 yani 10 kişiyi aldınız, eğittiniz, üç aylık eğitim verdiniz, bunları altı ay istihdam etmek zorundasınız, 6'sını; bu da işverenler açısından biraz zorlayıcı olduğu için engelli çalıştırmakta zorluk çekiyorlar ama bunun muadili olan engelli hibeleri içerisinde mesleki eğitim kurslarımız da var, birazdan bahsedeceğim, bu kurs ve programlarda günlük 850 lira da cep harçlığı veriyoruz yararlanıcılara.

Tabii, bu programların etki analizlerini de yapıyoruz, aktif programlarımız ciddi manada etkili çıkıyor, işbaşı eğitim programları ve mesleki eğitim kursları. Üç aylık dönem içerisinde işe girip girmeme durumlarını kıyasladığımızda programlardan yararlanan kişilerin yüzde 70 daha başarılı olduğunu görüyoruz, mesleki eğitim kurslarında bu oran daha yüksek, yüzde 77 düzeyinde.

Bir diğer uygulamamız engellilerimize verdiğimiz destekler. 4857 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesi gereği kota uygulamasında yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenlerimize aylık 30 bin lira ceza kesiyoruz, biraz önce de bahsetmiştim, bu cezalar bir fonda birikiyor. Bu fonda Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, TÜRK-İŞ, Sakatlar Konfederasyonu, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Çalışma Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü ile İŞKUR'un katılımıyla karara bağlanıyor sunulan projeler. Toplamda bu fonda 590 milyon şu anda bütçe var, bu bütçeyi hem işverenlerimizin destek teknolojileri projeleri için, destekli istihdam projeleri için hem de vatandaşlarımızın kendi işlerini kurmaları için kullanıyoruz. Burada en büyük ağırlık kendi işini kurma projelerinde, yaklaşık bütçenin yüzde 55'ini kendi işini kurmaya ayırdık. Toplamda, 2014 yılından itibaren 5.153 projeye 760 milyon liralık bir destek sağladık. Burada korumalı iş yerlerine de ciddi destekler sunuyoruz, korumalı iş yerlerine sunduğumuz 29 destek var ancak bugün baktığımızda faal korumalı iş yeri sayısı 16 tane yani faaliyetlerine devam etmemiş, onu çok başarılı bulmuyoruz.

Bir diğer konu toplum yararına programlar ve iş gücü uyum programları. Burada engelli vatandaşlarımızı öncelikli yarandırıyoruz, uygulamayı belki sahadan da duymuş olabilirsiniz. 2009 yılından 2025 Ekim ayına kadar 98 bin engelli vatandaşımızı toplum yararına programlardan öncelikle yarandırdık. 2024 yılında yeni başladığımız iş gücü uyum programlarından ise 2025 yılı Ekim ayı itibarıyla 12.200 kişiyi yarandırdık. Engelli bireylerimizin istihdam edilebilirliğini artırmak ve iş gücü piyasasına uyumlarını sağlamak adına bu uygulamaları önemli buluyoruz.

Bir diğer konu, engelli istihdamının desteklenmesi için istihdam teşvikleri. Bu teşvikin, tabii, uygulayıcısı Sosyal Güvenlik Kurumumuz, finansmanı da Hazine ve Maliye Bakanlığımız ancak bu teşviki biz tanıtıyoruz, sadece kota kapsamında cezalar uygulamıyoruz, diyoruz ki: Sizin bu kadar yükümlülüğünüz var ancak işe aldığınızda... Bu teşvikin bir de süresi yok, engelli vatandaşımız o iş yerinde çalıştığı sürece bu teşvikten yararlanabiliyor; bunları anlatıyoruz.

Engelli istihdamı reformu dediğimizde... Malumunuz, Sayın Bakanımız sosyal politika okulunun üyesiydi, kendisi de sosyal çalışmalara çok ağırlık veriyor, bize kısa ve orta vadeli bir hedef koydu. "En kısa sürede sadece yönetmelik değişikliğiyle yapabileceğimiz hızlı reformlar neler olabilir?" dediğinde 4 tane temel reformu hayata geçirdik. Bu kapsamda Engelsiz İŞKUR Platformu'nu hayata geçirdik mayıs ayı itibarıyla. Platformda -engelli vatandaşlarımıza- işverenlerin aradığı engelliye kolay bulabilmesi için Engelli Aday Havuz Sistemi'ni uygulamaya geçirdik. Engellilere özel açık iş ilanlarını burada vatandaşlarımız hızlıca bulabiliyor. Engelli açık iş haritası, istihdam haritası, kota doluluk haritası gibi haritalarla da vatandaşlarımıza mevcut durumu sunuyoruz. Eğer vaktimiz varsa Sayın Bakanım, hızlıca bunun tanıtım videosunu izletmek isterim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tabii, buyurun.

(Video gösterimi yapıldı)

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İzninizle bir şey söylemek istiyorum. Çok güzel bir film ama başka versiyonları da vardır diye düşünüyorum yani işitme engellilerin anlaması için ya da görme engelliler açısından bir betimleme çünkü engellilere yönelik yapılmış bir filmin engelli dostu ve anlaşılabilir olması gerekiyor. Herhâlde vardır diğer versiyonları da.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - İşaret diliyle ilgili çalışmalarımız devam ediyor efendim, çok yeni bir tanıtım videosu bu.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, yani onlar da o zaman eklenirse çok daha... Özellikle görme engelliler açısından bir de betimleme yapılıyor, biliyorsunuz. Farklı gruplarla ilgili olursa hedef kitleye tam ulaşmış olur.

Evet, buyurun.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Teşekkür ederim.

Bir diğer yeniliğimiz, daha kapsayıcı ve hızlı hibe süreçleri için mevzuatta bir düzenleme yaptık. Engellilere yönelik hibe desteği projelerinin mutlaka istihdam ve mesleki eğitim kurullarına götürülmesi zorunluluğu vardı, orada onaylanıyordu, bu ara bir süreçti. Hemen hemen her proje sunulduğu şekliyle geçiyordu ve bu ara süreci uygulamadan kaldırdık çünkü il istihdam ve mesleki eğitim kurulları yılda 4 kez toplanıyor. Burada komisyonun toplanma sayısını da 2 defadan 6 defaya çıkardık. Yani aslında, başvuruları sürekli hâle getirmiş olduk. O iki aylık süreçte hem başvuru hem değerlendirme sürecini dikkate alıyoruz. Bu nedenle, uyumlu hâle getirmek için il istihdam ve mesleki eğitim kurulları onayını da kaldırdık. Bununla birlikte Destekli İstihdam Projesi'ni yönetmeliğe ekleyerek böyle bir destek başlattık. Serebral palsili, otizmlili ve Down sendromlu bireyler başta olmak üzere zihinsel engelli kişileri istihdam eden işverenlerimize altı ay ile on iki ay arasında brüt asgari ücretin tamamını her ay biz ödüyoruz. Sadece o değil, aynı zamanda da bu engelli bireylerin faaliyetlerini yürütürken yardımcı olması için... Aslında biz "engelli iş koçu" diyoruz ama Sayın Vekilimiz de "kişisel asistan" gibi bir öneride bulundu, belki bu ünvan değiştirilebilir -tabii, Türk Meslekler Sözlüğü'nün yönetim kısmı da kurumumuzda- böyle bir ünvan eklenebilir. Engelli iş koçu istihdam eden işverenlere de normal asgari ücretin maliyetinin yüzde 15 fazlası kadar aylık ücret ödüyoruz, o da 35.800 liraya denk geliyor. Sadece bunlarla da kalmıyor eğer iş yeri bu engelli vatandaşlarımızın istihdamı için iş yerinde belli düzenlemeler yapıyorsa, onların rahat bir şekilde gelip gitmesini sağlıyorsa veya dijital bir dönüşüm yapması gerekiyorsa toplam hibe tutarının yüzde 25'i kadar da bunun için destek veriyoruz. Toplamda 4 engelli bir yıl istihdam eden bir işletme yaklaşık 2 milyona yakın bir destek alıyor bizden. Tabii, son dönem başvurusunda bunu desteklemiş olduk, bu destekten de -yanlış hatırlamıyorsam- 8 işletme yararlandı. 15 milyon liralık bir destek sunduk. Toplamda da 32 kişinin istihdam edilmesini sağladık bu destek sayesinde.

Bir diğer uygulamamız da engelli vatandaşlarımızın özel sektöre geçmeden, kamu kurumlarımız vasıtasıyla haftada üç güne kadar çalışma modeli olan İşgücü Uyum Programı'yla aslında iş gücü piyasasına uyum sağlamalarını sağlayacak bir model. 10 bin kişilik bir kontenjan tahsis ettik. Burada kurumları çok zorlamadık. Valiliklerimiz aracılığıyla dedik ki: "Talep eden kamu kurumlarımıza istedikleri kadar kontenjan verelim. Engelli vatandaşlarımız sürekli bir başvuru dönemi içerisinde gelsin, yararlansın." Sadece engelli vatandaşlarımız değil, burada engelli vatandaşımızın gelemeyeceği durumda annesi ya da babası da bu programdan istifade ettirildi. 10 bin kişilik kontenjandan henüz 6.600 kişilik kontenjan açıldı, buraya 44 bin başvuru aldık, 4.750'si başladı. Bunun yüzde 25'i anne ya da babaları, yüzde 75'i ise engelli vatandaşlarımız. Henüz açılmayan illerimiz var, onlar da hızlı bir şekilde devam ediyor. Zaten yeni bir uygulama, iki ay içerisinde başlattığımız bir uygulama. Çok güzel geri bildirimler de alıyoruz. İnşallah, ilerleyen dönemlerde bunu sonuçlandırıp raporlarını da sizlere ulaştırmak isteriz.

Aslında ara ara da bahsettim: Engelli istihdamına ilişkin temel sorun alanlarımız neler? Engelli kontenjan takibinde beyan usulü veri topluyoruz. Aylık iş gücü çizelgesi vasıtasıyla işverenlerimiz beyan usulüyle bu verileri veriyor, mevzuat yazılırken ilk dönemde öyle yazılmış. Burada da bir bürokrasi zorluğu olduğunu düşünüyoruz yani aynı işverenler Sosyal Güvenlik Kurumumuza bildirge veriyor, bir de İŞKUR'a engelli açısından bir çizelge veriyor; bunun tekleştirilmesi gerektiğini ve otomatik olarak bunun hesaplanması ve gönderilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Engelli çalıştırma yükümlülüğü iş yeri bazında takip ediliyor. Örnek vermek istiyorum: Ankara'da bir market zincirinin engelli kotası Ankara için takip ediliyor, ayrıca bir de İstanbul için takip ediliyor; bu, aslında engelli çalıştırma yükümlülüğünde bir kayba da yol açıyor, aynı zamanda işveren açısından da bir zorluğa neden oluyor. Ankara'da açığı varken İstanbul'da fazlası oluyor işverenin ama Ankara'da ceza yiyor, İstanbul'da herhangi bir cezai müeyyide olmuyor; bu uygulamanın belki değiştirilmesi gerekebilir.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hukuki olarak iki ayrı yerde... Hukuken nasıl durum?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Şöyle; iş yeri bazında uygulanıyor SGK numarası üzerinden, vergi kimlik numarası üzerinden değil.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tek numara mı?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Ayrı ayrı numaraları.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ayrıysa ayrı ayrıdır.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Engelli çalıştırmayan işverenlerden tahsil edilen idari para cezalarında cezaların iptaline neden olan uygulamalar olabiliyor "Nispi mi uygulanmalı, maktu mu uygulanmalı?" şeklinde. Bunda belki bir değişiklik yapılabilir. Normalde her ay her engelli için bir ceza uygulanıyor ve üç yıllık zaman aşımı var. Burada üç yıl geriye gitmek durumunda kalıyoruz tespit ettiğimiz anda.

Bir diğer konu serebral palsili, otizmlili ve Down sendromlu engelliler başta olmak üzere...

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Uymayanların oranı ne kadar acaba?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Ne efendim?

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Engelli istihdamı...

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Özel sektörde yüzde 84 doluluk oranı şu anda.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Uyan mı, uymayan mı?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Uymayanlar yüzde 16.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hani az önceki örnek gibi, bir iş yerinin açtığı yer de var mesela, onunla birlikte yüzde 98'e geliyor.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Evet, evet.

Makro düzeyde baktığımızda aslında doygunluğa ulaşmış durumda yani kamuda yüzde 100'ün üzerinde, yüzde 115'te.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Kontenjan fazlasıyla değil mi?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Evet, özel sektörde yüzde 98'lerde. Bireysel bazda işletmelerde açıklar var ama makro düzeyde baktığımızda doygunluğa ulaşmış durumda.

Tabii, tüm engel türleri için yüzde 40'ı esas alıyoruz ama engelinin hangi işleri çalışabileceğine ilişkin değerlendirme yapabileceğimiz bir durum yok. Engellilerin belki önündeki engeli kaldırdığımızda yüzde 80, yüzde 90 engeli olan biri de iş gücü piyasasına girebilir ama biz herkese aynı şekilde yaklaşmak durumunda kalıyoruz şu anda, "Yüzde 40 engeli var." şeklinde değerlendiriyoruz. İşverenlerimizin, tabii, "engelsiz engelli" arayışı oluyor, açtıkları ilanlarda çok özel nitelikler arıyorlar -engelli ilanında- belki de normal vatandaşlarımız içerisinde bulamayacakları kişileri engelli ilan olarak açabiliyorlar. Burada seçici davranıyorlar, mümkün olduğunca engel türüne göre iş hastalıklıları tercih ediyorlar.

Engellilerin hibe projelerine erişilebilirliğinin kısıtlılığını bir nebze kaldırdık, yılda 6 kere uyguladığımız için sayı artacak. Ortalama bir komisyon döneminde 450 civarında hibe veriyorduk, şu anda bunun sayısı başvurulara baktığımızda hiç azalmadı, 800 civarında bir başvuru oluyor her dönemde. Yılda 6'ya çıkardığımız için hibe sayısını da artırmış olacağız.

Engelli bireylerin çalışma isteksizliği... Bu konuda da sahada geri bildirimler var, "Ücreti alayım, işe gelmeyim." şeklinde önerileri oluyor ya da işi seçerken onlar da seçici davranabiliyor; bu, sadece engellilerimiz için değil iş arayan tüm vatandaşlarımız için geçerli olan bir durum ama burada biraz da fazla bu durumla karşılaşıyoruz. Özellikle bir veriyi sizlerle paylaşmak istiyorum: Eylül ayı sonu itibarıyla 100 bin engelli açık iş ilanı almışız, 100 bin açık iş ilanına 748 bin kişiyi yönlendirmişiz, bunlardan 37 bini işe girmiş; bu, yirmide 1 demek. Normalde açılan açık iş ilanlarına yaptığımız yönlendirme kapsamında altıda 1'ini işe yerleştiriyoruz biz, 1 kişiyi birden fazla iş yerine de takdim edebiliyoruz, bu oran ortalama altıda 1 ama engellilerde bu oran yirmide 1 civarında; biraz daha zor bir grup hem işverenin hem iş arayan vatandaşlarımızın daha seçici olduğunu da gösteren bir durum.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Ben bir de şey sorabilir miyim? Ayrılabilir mi yani işveren mi seçici -yani o yirmide 1'in ne kadarı- ya da başvuran mı seçici; onu bilebiliyor muyuz?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Onu sadece normal vatandaşlarımızın tamamı için ölçmeye çalıştık, 7.500 iş yerinde "Açık iş ilanlarını neden eşleştiremiyoruz?" diye bir araştırma yaptık; hem işverenden kaynaklanan durumlar var hem iş arayandan. Aslında İŞKUR'un yaptığı aracılık faaliyeti eşleştirme sürecine kadar yani bir ilanda aranan nitelikleri bulduysanız, oraya yönlendirdiyseniz o aşamadan sonrası işveren ile iş arayan arasındaki o akdin gerçekleşmesine kalıyor. Oradaki temel problem de iş arayan vatandaşlarımızın, özellikle gençlerimizin aradığı niteliklerde iş olmuyor; ilanda anlaşıyor ama gittiğinde çalışma koşullarını, ücreti çok uygun bulmuyor ya da en önemli problemlerden biri de vardiya, vardiyalı çalışmayı çok tercih etmiyorlar.

İşverenlerimizin ise aradığı en önemli eksiklik tecrübe eksikliği. Bu nedenle, tecrübe kazandırma üzerine bazı çalışmalarımız var, yakın zamanda da açıklayacağız. Tüm gençlerimize ilk tecrübeyi kazandıracak bir adım atmamız gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Staj gibi.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Staj benzeri, tam da staj gibi değil. Stajı da biliyorsunuz...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Engellilerde var mı staj programı yani İŞKUR yapıyor mu o aracılığı?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Sayın Bakanım, staj konusu şöyle: Biliyorsunuz, Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi bunun yürütüyordu, onu bize, İŞKUR'a devrettiler. Staj platformunu, ulusal staj programını ve İŞKUR'un yürüttüğü staj portalını birleştiriyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu da önemli.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Hem Millî Eğitim tarafında hem de üniversite tarafında gençlerimize staj ortamının bulunması için aracılık faaliyeti yürüteceğiz. Burada da ciddi bir katkıya ihtiyaç var ama tecrübe konusunda aktif iş gücü programlarının bir versiyonunu, işe ilk adım atıracak bir çalışmayı çalışıyoruz geri planda.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Genelde hangi birimlere talepte bulunuyor işverenler yani İŞKUR olarak bir çalışma yaptınız mı, bir çalışmanız var mı? İşverenlerin talep listesi genelde hangi departmanlara, işte, santral mi, vesaire vesaire gibi mi?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Engelli tarafında diyorsanız daha çok...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İşveren...

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - İşverenler açısından, temizlik, ofis çalışmaları şeklinde. Daha nitelikli aradıkları, mühendis olarak aradıkları ilanlarımız da var ama ağırlık...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani buna yönelik "Yüzde şu kadar, yüzde bu kadar..." diye bir çalışmanız var mı?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Tam oranı şu anda veremeyeceğim ama biz bütün verileri raporlayabiliriz sizlere. Yılda bir kere iş gücü piyasası araştırması yapıyoruz, 90 bin iş yerini bizzat ziyaret edip hangi niteliklerde eleman arıyorlar ve temin edememe nedenleri nelerdir diye bunu araştırıyoruz. Engelli özelinde yok ama o raporu engelli vatandaşlarımız özelinde biz sizlere rapor olarak verebiliriz efendim.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Acaba siz kendiniz İŞKUR olarak...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - İş yerlerinin standartları belli yani teknik üretim yapan yerler, tekstil vesaire gibi. Siz İŞKUR olarak kendiniz bir şirket portalı oluşturup "Hangi nitelikte engelli çalıştırabilir?"i belirliyor musunuz, yoksa yine sadece işverenin talebi üzerinden mi bu yönlendirmeyi yapıyorsunuz? Yani siz İŞKUR olarak "Sizin firmanızda şunları, şunları şu departmanda engelli çalışabilir."i bir kriter olarak belirliyor musunuz, yoksa işverenin kendi niteliklerine göre mi yönlendirmeyi yapıyorsunuz?

Teşekkür ederim.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Sayın Vekilim, şöyle: Açık iş ilanları işverenin bize verdiği bir çerçeve. Onların verdiği çerçeveye göre de karşılığında iş arayan vatandaşlarımızı buluyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yani başvuru esasıyla çalışıyorlar.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Evet. Bir yönlendirme yapma şansımız orada yok ama...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani öyle bir şey olabilir ama. Neden öyle bir uygulamayı da... Az önce dediniz ya "98 bin firmaya gidiyoruz. Diyoruz ki: 'Siz niye bu kontenjanı kullanmıyorsunuz? Sebebi ne?'" Mesela, onları siz doğrudan yönlendirme yapabilirsiniz yani onların tercih isteğine bırakmadan siz kendiniz bu yönlendirmeyi yapamaz mısınız? Ya da bununla ilgili uygulama daha iyi işlemez mi diye söylüyorum.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Şöyle: O 98 bin iş yerine gittiğimizde genel olarak eleman temin edememe nedenlerini araştırıyoruz. "İş gücü piyasasının mevcut durumu nedir? Açık pozisyonu varsa onu neden kapatamıyor?" ya da "O açık pozisyon sayısı ne kadar, hangi mesleklerde?" gibi, bunları araştırıyoruz ama "Oraya şu pozisyon için şu kadar kişiyi almalısın." şeklinde bir tavsiye özel sektör iş yerine çok da olmuyor ama değerlendirebiliriz Sayın Vekilim yani yönlendirme açısından söylüyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şimdi şey: İş gücü piyasası analizi genel, sadece engellilikle ilgili değil.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Özel değil.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir de tüm Türkiye'de ve bütün sektörlerde yapıyor. Sadece o hani iş gücü arz talep dengesini, işte, hangi alanlarda İŞKUR mesleki eğitim ihtiyacı var, gelecekte hangi mesleklere ihtiyaç duyuyorlar vesaire böyle kapsamlı bir analiz ve o iş yerleri de aslında gizlilik esasıyla yapıyor; veriler vesaire gizli. İŞKUR sadece kendi hizmetlerini ve projeksiyonlarını geliştirebilmek için bu analizlerden faydalıyor ama şöyle bir şey olabilir: Bu istihdam 50 ve daha fazla olan iş yerlerinin kaydı düştüğü zaman aslında zorunlu istihdamla alakalı yani İŞKUR'un takip ettiği alanla alakalı oralara bir yönlendirme yapması mümkün gibi görülüyor yasal olarak da. Bazı yasal kısıtlar da İŞKUR açısından söz konusu oluyor. Bu iş gücü mesela, ilanlarla alakalı da değil mi? Cinsiyet, yaş vesaire konularında da kısıtlar...

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Evet. Onu yapıyoruz, engelliyoruz yani normalde...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani genç, kadın değerlendirmesi gibi, değil mi?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Şöyle: Eğer ilanı çok özelleştiriyorsa buna müdahale ediyoruz, ayrımcılığa izin vermiyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Müdahale ediliyor, evet.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Özellikle engel türlerine göre seçim yapmalarına izin vermiyoruz ya da ilanı çok özelleştirdiyse bunu genelleştirmesini istiyoruz. Bazen ilanı yerelde açıyorlar, çok yerel düzeyde, ilçe düzeyinde; bunu il geneline genişletin diyoruz yani tedarik edebilmesi için elimizden geleni yapıyoruz. Son dönemde de biraz önce sunum ve video içerisinde de bahsettim, aday havuz sistemini hayata geçirdik. Bu, normalde bir özel istihdam bürosuna bin kişiyi sorgulamak için aylık 110 bin lira, 120 bin lira para ödenerek yapılan bir uygulamaydı. Bunu ücretsiz olarak, tüm iş arayan vatandaşlarımızın özellikleriyle işverenlerimizin hizmetine açtık. Aslında aradıkları niteliklerde İŞKUR'a kayıtlı herkesi görüp bulabiliyorlar ilan açmaksızın.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Şeyi onlara da deneyebilirsiniz. Mesela, proje yapmışsınız "Engelli Koçu" diye. İş yerlerine de bu koçları aynı şekilde bütünlük olarak birleştirip her iki tarafın da yararlanmasını sağlayabilirsiniz. Hem engelliye yönlendiren koç olur hem iş yerini yönlendiren koç olur.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Var, var; her iş yerinin zaten...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yani aynı kişi bir şekilde yapabilir bunu.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Kesinlikle. Şöyle bir durum: Her engellinin bir iş koçu var, iş yerlerinin de bir danışmanı var; bunlar zaten birlikte çalışıyor ama söylediğiniz şey şurada önemli: Biraz önce sayın vekilimiz de bahsetmişti kişisel asistanlık konusunda. Aslında iş yerlerine de bu desteği vermemiz gerekiyor. Biz İŞKUR olarak 370 iş ve meslek danışmanıya bu kadar engelliye işe uyumunu da takip edecek şekilde yönetmemiz biraz zor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - O yüzden teknoloji, yapay zekâ uygulamaları.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - O yüzden hem teknolojiyle hem de iş yerlerine belki bir destek vererek bunu yürütebiliriz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, sunumu böyle hızlıca bir tamamlarsak sorular var, herkes çok soru sormak istiyor, biz de notlarımızı aldık, sorulara geçelim.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Sunum içerisinde de bahsettim, politika önerilerinden aslında değinmiş olduk. "Çalışan Bildirim Sistemi" diye bir uygulamayı hayata geçirmek istiyoruz ocak ayı itibarıyla, sistemimiz hazır. Şu anda bildirge vererek tespit ediyoruz ama bunu SGK kayıtlarıyla otomatik tespit ediyor olacağız. Engelli kontenjanı hesabında da il bazlı değil, merkezî bir uygulamaya geçmek istiyoruz, bunlar için kanun değişikliği gerekiyor. İdari para cezası tutarının da çok caydırıcı olduğunu düşünmüyoruz çünkü 30 bin lira civarında bir ceza uygulanıyor. Bir kişinin sigortalı maliyeti 32 bin lira civarında; bu, toplu sözleşmeyle çalışan yerlerde biraz daha yüksek. Bu ceza tutarının da 2 katına çıkarılması gibi bir şey değerlendirilebilir diye düşünüyoruz.

Teşekkür ediyorum bizlere de Kurumumuz faaliyetlerini sunma fırsatı verdiğiniz için. Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, biz de teşekkür ediyoruz.

Çok kapsamlı, heyecan verici gelişmeler de var. İnşallah daha da ileri adımlar bekliyoruz İŞKUR'dan.

Ben hemen bir iki tane soru soracağım.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Buyurun efendim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - "Portal" dediniz. Kadın ve gençlerle alakalı da yani engelliden çıkarak aslında çok güzel bir uygulama. Baktım, içerikte her şey var engellilikle alakalı engelli vatandaşlarımızın faydalanacağı.

Görünürlüğünü ve belki bilinirliğini daha fazla artırmak gerekiyor o belirttiğimiz birkaç erişilebilirlik hususlarıyla ilgili. Ama kadın ve genç boyutuyla alakalı da belki bu konuda bir portal çalışması hoş olabilir gibi geldi.

"Özel istihdam büroları" dediniz, özel istihdam bürolarının engelli istihdamına katkısında rakamsal olarak veriler nasıl; bir ilerleme, gelişme bu konuda var mı diye ben 2 tane sorumu sorayım, sonrasında Asuman Vekilimden başlayayım.

Asuman Hanım, size söz veriyorum.

Buyurun.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ben teşekkür etmek istiyorum sizlere, hem İŞKUR hem de daha önce dinlediğimiz SGK Genel Müdürlüğüne.

Ben İŞKUR'la ilgili zaten şöyle düşünüyorum: Aslında Komisyonumuzun belki de çok yoğun çalışacağı ve bizim de talep olarak vatandaşın, sahadan aldığımız en önemli konuların başında İŞKUR'la ilgili kısım geliyor. İŞKUR'un işi zor ama gerçekten kendilerini yeniliyorlar, buradan söylemek gerekiyor, sürekli bir dönüşüm içindeler, bu önemli bir şey. İki ayrı kesimi de bir araya getirdikleri için bu işi daha da zorlaştırıyor. Belki de engellilerin istihdamıyla ilgili yani bize gelen taleplere baktığımızda çok özel olarak çalışmamız gereken bir konu olabilir diye düşünüyorum. Bu Komisyonun çıktıkları arasında bu konu bence çok önemli bir yer tutabilir. Belki bu konuyla ilgili özel bir çalışma, özel bir çalıştay bile yapılabilir çünkü gerçekten baktığımızda engellilerin, gençlerin özellikle çalışma istekleri var, hayata bağlanmak için bir vesile çünkü; kimi eğitilmiş kimi eğitimsiz. Bu anlamda inanılmaz bir taleple karşı karşıyayız, hatta biz kendi başımıza bir şeyler yapmaya çalıştık, ben bir örnek vereyim. Kuaförler Federasyonu Başkanı gelmişti yani hemen hemen her gün geliyor da engelli çocuklar geliyor, işte iş istiyorlar, iş talep ediyorlar ama şartlar uymuyor hakikaten, özel sektör ayrı bir zorluk, bulmak da zor ama devletin belli kuralları var, işte belediyeler zaten malum. Ben de Kuaförler Federasyonu Başkanına şey dedim: "Yani siz niye böyle bir şey yapmak istemiyorsunuz? Siz yapın, mesela çocuklara bu mesleği öğretecek şeyler sunalım, bir proje yazalım hatta kalkınma ajansından da destek alarak." Part-time mesela. Part-time çalışma şekli aslında bu çocuklar için çok ideal çünkü bütün gün çalışmayı kaldıramıyorlar.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - "Part-time" deyince tam da SGK burada.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Yani bütün gün çalışmayı kaldıramıyorlar, vücut yapıları, fiziksel şartları, sağlıkları elvermiyor ama bu çocukların evde kalmaları da gerçekten bizim vicdanımızı rahatsız ediyor. İşte, engellilik durumlarına göre, psikolojik durumlarına göre, sosyal durumlarına göre belki bu işi çeşitlendirmek çok kıymetli bence. Hatta o çok sıcak baktı ama "Ya, çok zor bir iş." dedi. Bu anlamda tek başlarına yapmaları belki zor gözüküyor, belki Aile Bakanlığı ile İŞKUR'un bir araya gelip bu anlamda bir çalışma hazırlaması bence çok güzel olur. Böyle özel bir çalışmaya ihtiyaç olduğunu ve çalışma istekli çocukların, gençlerin, engelli çocukların ne tür engelleri var, ne tür talepleri var, nasıl çalıştırılabilir, işte, özel sektör buna nasıl hazırlanabilir; oturup gerçekten bununla ilgili bence bir özel bir çalışmanın olması gerektiğini düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Sayın Gökalp, buyurun.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Kurum yetkililerine de sunmuş oldukları sunumdan dolayı teşekkür ediyorum ayrıca.

Esasında, evet, çok bilgilendirici, çok geniş bir sunum oldu. Yalnız, sunumda da gördüğümüz gibi yani birçok yeni çalışmalar olduğu kadar aşılamayan da birçok sorun alanlarının olduğunu gördük. Zaten biz de böyle İŞKUR'u ilgilendiren bu çalışma alanına dair yürüttüğümüz çalışmalarda bazı sorun alanları tespitlerinde bulunmuştuk zaten, sorunsallık teşkil eden alanlarda sorun başlıklarını tespit etmiştik. Üç başlık üzerinden ben esasında birkaç şeye değinmek istiyorum: Birincisi, bu erişilebilirlik meselesinde özellikle illerdeki "web" sitelerini incelediğimizde, İŞKUR ve il, ilçe müdürlüklerinin fiziksel mekânları, "web" sitesi ve çevrim içi sistemlerinin çoğu zaman engelli bireylerin erişimine tam olarak uygun olmadığını görüyoruz ve özellikle görme, işitme veya bedensel engelliler için erişim kolaylığının çok sınırlı kaldığını görüyoruz. Bu soruna dair yürütülen bir çalışma var mı? Var ise ne aşamadadır? Öncelikle bunu sormak istiyorum.

İkincisi, sizlerin de belirttiği gibi, engelliler için uygulanan kota uygulamasında yaşanan sorunlar; buna dair sizin de sorunlar yaşadığınızı belirtmiştiniz. Kamuda ve özel sektörde engelli istihdamı hem nicel olarak düşük hem...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP (Bitlis) - Kaldığım yerden devam edeceğim.

Kamuda ve özel sektörde engelli istihdamı hem nicel olarak düşük hem de eşit işe eşit kariyer imkânları sağlanmamaktadır. Ayrımcılık, erişilebilir işe ulaşımın yokluğu, iş ortamlarında destek eksikliği iş gücüne katılımı azaltmaktadır. Mevcut kamusal hedefler yetersiz ve uygulanması bu anlamda zayıftır. Yüzde 3 kotası çok yetersiz iken bunun bile eksik kalmakta olduğunu görüyoruz. Çoğu iş yerinde ise kâğıt üzerinde uygulanmakta. Siz diğer ülkelerdeki oranlardan az önce bahsettiniz. Türkiye'de yaklaşık 10 milyon engelli birey olduğunu varsayarsak yani nüfusun yüzde 10'undan fazla, bu orana uygun olarak kota oranının yeniden düzenlenmesi gerektiği ihtiyacı açıkça kendisini ortaya koymakta. Türkiye geneli engelli istihdam sayısı 47 bin, sizin vermiş olduğunuz verilerde de bu sayı 47.883 olarak gözüküyor. Toplam sayıya göre bu sayının çok düşük olduğunu görüyoruz. Tabii, bu muhtemelen İŞKUR'un da tek başına kendi başına yapabileceği bir şey değil, belki buna ilişkin bir yasal düzenleme ihtiyacı olduğu da açıkçası ortada. Yani bu sorunların takip ve denetimine ilişkin herhangi bir çalışma var mı? Bir yasal düzenleme gerektiriyorsa buna ilişkin bir gündem var mı? İkinci olarak sormak istediğim soru bu.

Son olarak ise uygun mesleki eğitim alanlarındaki bu eksiklik, yaşanan sorunlar; engellilerin ihtiyaçlarına ve yeteneklerine göre uyarlanmış mesleki eğitim programlarının çok sınırlı olduğunu görüyoruz. Kurs içerikleri ve eğitim ortamları genellikle erişilebilir eğitim ilkesine göre düzenlenmiyor birçok yerde. Buna ilişkin de yürütülecek olan bir çalışma var mı ya da aslında yürütülmüş herhangi bir çalışma var mı yoksa buna ilişkin bir ajanda var mı Kurumun önünde?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Aylin Hanım, buyurun.

AYLİN YAMAN (Ankara) - İŞKUR'la ilgili sunum için teşekkür ederek başlamak istiyorum ben de.

Şimdi, ben, temel sorunuza bir kez daha dikkat çekmek istiyorum. Biz bolca sayı gördük burada, bazı gurur duyulan projeler de var fakat biz hâlâ ne kadar engellimiz olduğunu bilmiyoruz aslında; bilmediğimiz bir sayıda işe yerleştirmelerin ne kadar olduğu açıklanıyor bize. Şimdi, ben, sizin ilk sunumunuzdan başlamak istiyorum. Şu anda İŞKUR'a kayıtlı toplam engelli birey sayısı 799 bin küsur yani 800 bin kişi bile değil oysa bizim şu andaki tahminî engelli sayımızın nüfusumuzun yüzde 10'u kadar olduğunu biliyoruz, tahmin ediyoruz çünkü bununla ilgili güncel bir veri yok, farklı farklı veriler var.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - O, çalışan engelli.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Bu, çalışan engelli ama işte biz total nüfusa vuracak olursak... Tabii, bu nüfusun da yüzde kaçını çalışma yaşı içindedir, onu da bilmiyoruz yani tüm nüfusun -yaklaşık 9 küsur milyon dersek- yüzde 8'inin yani engelli nüfusun yüzde 8'inin İŞKUR'a kayıtlı olduğunu biliyoruz ama bu tabii, yenidoğan da olabilir, zaten, işte, 70'li yaşlarında da olabilir; bilmediğimiz bir ekosistem içinde İŞKUR'a kayıtlı düzenden bahsediyoruz, önce onunla başlamak isterim.

İkincisi; bu kayıtlı yaklaşık 800 bin engelli vatandaşın yüzde 73'ü erkek oysa Dünya Sağlık Örgütü'nün verisine göre tüm dünya nüfustaki engellilikte yaklaşık yüzde 16'sı kadın, yüzde 15'i erkek; kadın engellilik aslında daha baskın hafif olarak ama burada baktığımız zaman, her engellinin sadece dörtte 1'i kadarı kadınlarda İŞKUR'a kayıtlı; bu, özellikle irdelenmesi gereken konulardan biri. Neden acaba; kadınlar acaba çekindikleri için mi, kayıt sisteminde bir hata mı var? Buna mutlaka el atmamız gerekiyor, kadınlar engellilik konusunda da daha dezavantajlı gözüküyorlar burada.

Diğer bir tablonuza bakacak olursak, engelli kontenjan doluluk oranlarına bakıyoruz, kontenjan fazlasıyla birlikte baktığınız zaman -iki farklı sistem yapmışsınız- biliyorsunuz, kamudaki kotamız yüzde 4, kontenjan fazlasıyla baktığımızda, kamudaki doluluk oranı yüzde 115 yani kapasite aşımı var burada gibi; özelde baktığımız zaman, yüzde 98. Eğer hâl böyleyse... Ben özellikle sordum, Almanya'da bu kotanın yüzde 5 olduğunu, Fransa'da yüzde 6, İtalya'da yüzde 7 gibi farklı kotalar olduğu söyleniyor. Madem biz full kapasite çalışıyoruz, bu kotaların artırılması da düşünülüyor mu acaba kamuda yani yüzde 4 değil daha yüksek kotalara çıkabiliyor muyuz?

Artı, ileri dünya ülkelerinde engellilik durumuna göre sınıflandırılmış kota sistemleri de var. Şimdi, siz kotalı olarak yaptığınız zaman, ağırlıklı, işte, masabaşı işlerde mesela ortopedik engelli; görme engelliler için santral sistemi gibi, oysa alt kırılımlarına göre, engellilik oranlarına göre kota sistemleri de uygulanıyor ve bu daha adil bir sistem. Onu da kayda geçirmenizi rica edeceğim.

Son olarak, 2002 yılı ile 2025 yılındaki İŞKUR engelli işe yerleştirme sayılarını vermişsiniz, yaklaşık 4,5 kat artmış gibi gözüküyor; 2002 yılında yaklaşık 10 bin seviyesindeyken işe yerleştirme, 2024 verisi var en güncel, 45 bin kişi yerleştirilmiş gözüküyor yani yaklaşık 4,5 kat yerleştirme artmış ama bu durumda engelli sayımızın ne kadar arttığını bilmez isek buradaki artış oranı bize hiçbir şey ifade etmiyor. Eğer bizim bu zaman aralığında 10 kat engellimiz arttıysa bu bir başarı olarak görülemez hiçbir şekilde. Zaten total sayı az, bu artış oranının anlamlı olduğunu ifade etmemiz için bizim bu zaman aralığında ne kadar engellimiz arttı, onu bilmemiz gerekir.

Kısacası, kapatırken, biz engelli sayısını alt kırılımlarıyla ve dünyanın uluslararası ölçekte kullandığı şekilde sınıflamaz isek ve bu işe yerleştirmeleri bu sınıflamalara göre yapmaz isek bu konuşmalarımızın bir anlamı kalmıyor; ne kadarlık bir nüfus için konuşuyoruz, hiçbir şey ifade etmiyor. Mutlaka öncelikle doğru bir engelli sayımızı bulmamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Ben Ayşe Hanım'a söz vereceğim.

Aylin Hanım'ın söylediği noktadan ben de bir ekleme yapmak istiyorum. Hemen aklımıza kota artırmak... Evet, bu da düşünülebilecek bir şey olabilir ama şöyle rakamlara baktığımız zaman, mesela, hiç 50 artı iş yeri olmamasına rağmen engelli çalıştıran iş yerlerimiz var. Artı, kotasının üzerinde çalıştıran 11 binin üzerinde iş yeri de var. Belki hani bir toplumsal farkındalık olarak biz sürekli olarak kotalarla engelli kardeşlerimizi, vatandaşlarımızı çalışma yönünde yöntemlere gidiyoruz ama baktığımız zaman, şu an engellilerimiz çok nitelikli, gelişmiş ki aramızda Esra kardeşimiz de var şu an Bakanımızın danışmanı, Komisyonumuzun üyelerinden birisi. Sadece böyle kotalarla değil bence İŞKUR farklı alanlarda da bazı farkındalık çalışmaları yaptırarak, yaparak belki daha fazla istihdam konusunda yeni modeller de kota dışı uygulamalarla da geliştirebilir. Bu yönde bir çalışmanız ya da projeniz var mı? Belki daha farklı teşvik uygulamaları SGK'yle birlikte devreye sokulabilir diye de bir ekleme yapmak istiyorum yani sadece kota bazlı ya da cezai yöntemlerle değil de daha başka farklı yöntemlerle de belki -evet, onlara da itirazımız yok ama- çalışma yapabilir İŞKUR diye ifade etmek istiyorum.

Buyurun Ayşe Hanım, Ayşe Başkanımız.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Teşekkür ederim Başkanım.

Ben birkaç soru soracağım: Engelli istihdamında genelde işveren nezdinde hep dezavantajları konuşuyoruz yani sokakta da bu konuşuluyor ama bazı engel gruplarında bunun avantajları da var; özellikle konsantrasyonun sağlanması, işte, işitme engellilerin yüksek desibelli iş yerlerinde çalıştırılması gibi. Böyle bir çalışmanız var mı yani hangi engelli gruplarının hangi sektörlerde daha efektif çalışacağına dair?

Bir başka konu, biz engelli istihdamını hep ağırlıklı olarak mavi yakalılar üzerinden konuşuyoruz ve işveren de doğal olarak bir emek gücüne dayandığı için mavi yakalılar konusunda bir çatışma yaşanabiliyor ama artık dönem bilişim, teknoloji ve yapay zekâ dönemi. Engellilerin özellikle yeni teknolojik meslekleri edinmeleri konusunda bir çalışma var mı, hani, bu bir planlama dâhilinde mi? Özellikle bunu da sormak istiyorum.

Bir başka konu, SGK'yle ilişkili bir örnek de var -çıkışta vereceğim size o örneği de- bir yangına bağlı olarak ampute uzuv kaybı, şu an ona bir yüzde 70 civarında bir engellilik veriliyor ama hastalık devam ediyor, kangren, muhtemel diğer uzuvlar da

kaybolacak çünkü atel kullanılıyor ve tedavi devam ediyor yani kişinin sonlanmadı süreci ama bu kişiyle ilgili bir işlem SGK'de yapamıyoruz çünkü verilen oran, işte, malulen emekliliğe yetmiyor ama şu an işe de gidemiyor durumundan dolayı. İşte, parmaklarda bir kangren, parmak kesimi başladı, diğer parmaklarda kangren tedavisi devam ediyor. Bu süreçten durumlarla ilgili bir ara formülümüz var mı? Biz o kişiye ne önereceğiz? Ben bu dosya özelinde de size çıkışta bunu vereceğim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sorularımız tamamlanmış görünüyor.

Buyurun, cevaplar için sözü size bırakıyorum.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Sayın Bakanım, öncelikle sizin değerlendirmeleriniz üzerinden gitmek istiyorum.

Tabii, Engelsiz İŞKUR platformunu biz en son kurduk, ilk olarak İş Pozitif Platformunu kurduk. Kadınlarımızın İŞKUR'un hangi faaliyetlerinden yararlanabileceğini tanıtmak adına bir platform oluşturduk. Burada kadınlara yönelik uygulanan teşvikler, sadece bizim kurumumuzun değil KOSGEB'in verdiği destekler, kooperatiflerin verdiği destekler, kooperatiflere verilen desteklerden tutun İŞKUR'un uyguladığı teşviklere kadar, aktif programlara kadar hepsini tanıttığımız bir platformumuz var. Keza, gençlere yönelik de bir platformumuz var; İŞKUR Gençlik.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - O zaman daha çok duyurmanız lazım.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Kesinlikle, çok iyi duyuramadık çünkü bunların hepsini aynı dönemde açtık. İŞKUR Gençlik Programı üniversitelerde uyguladığımız bir program, malumunuz, 150 bine çıkardık kontenjanı da. Gençler tecrübe kazanmak için ilk iş deneyimini üniversitelerde sağlıyorlar. Bunun başvurularını da aldığımız İŞKUR Gençlik Platformumuz var. Tabii, Engelsiz İŞKUR Platformunun daha erişilebilir ve bilinirliğinin artırılması gerekiyor, kesinlikle katılıyorum. Özel istihdam...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Aslında burada, sizin, az önce ben baktım, Bakanlığın portuna baktım, hiçbirinde erişilebilirlik yok. Sadece engellilerle ilgili kısımda değil, Bakanlığın tüm tanıtım videolarında erişilebilirlik olmalı.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Mesela Alo 170 nasıl az önce sayıldı, her konuda, işte, WhatsApp üzerinden, farklı uygulamaları, farklı şeyleri, aynısını İŞKUR'un da yapması gerekiyor.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Bütün devlet kurumlarının...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tüm devlet kurumları, bugün, evet, İŞKUR burada olduğu için...

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Bir diğer konu "Yeni bir teşvik çalışması var mı?" demiştiniz. Şu anda engellilere yönelik fonda bulunan bütçenin kullanılması adına yakın zamanda çıkardığımız destekli istihdam projesi var. Bu da ciddi bir destek. Ya, 12 aylık engelli istihdam eden iş yerlerine 2 milyona yakın bir destek veriyoruz. Tabii, bunlar zor guruplar, zihinsel engellilerin yararlandığı bir teşvik.

Farklı uygulamalar geliştirebiliriz, sunum içerisinde de bahsettim, engellilerin iş yerlerinde desteklenmesi adına engelli iş koçluğunu yaygınlaştırabiliriz; bu, önemli bir konu.

Sayın Vekilimiz Asuman Hanım'ın bahsettiği konu, sahada engellilerin araştırılması gerekiyor; iş gücü piyasası araştırmasının belki engelliler özelinde yapılması faydalı olabilir, özellikle hangi alanlarda çalışabileceğini tespit edebiliriz. Bu konu birkaç kere de gündeme geldi "Engelliler hangi işleri yapabilir?" şeklinde. Ayşe Başkanımız da bahsetti yani yüksek desibelili yerlerde işitme engelliler çalıştırılıyor, şu anda sahada biz de bunları biliyoruz, özellikle aranan kişiler ama bunların sayıları çok az. Aslında bir engellinin hangi işi yapabileceğini tespit etmek çok kapsamlı bir analiz gerektiriyor. Bunun için, Hacettepe Üniversitesinde Ergoterapi Bölümünde bir test merkezi var, projeden yaptıkları. Bunun yaygınlaştırılması gerekiyor, doğrudan İŞKUR'un bu konuda, bunu tespit edebileceği bir uzmanlığı yok yani bir engellinin hangi işi yapabileceğini ancak işverenden alacağımız geri bildirimle tespit edebiliriz. Bunun biraz daha akademik ele alınması gerektiğini düşünüyoruz. Öyle bir çalışma yapabilirsek bize de yol gösterici olur ve uygulabiliriz.

İşverene mevcut mevzuat çerçevesinin dışında da bir yaptırım yapma şansımız yok. Açtıkları ilanı özelleştirmedikleri müddetçe çok müdahale de edemiyoruz açıkçası.

Bir diğer konu, il ve ilçelerde erişilebilirlik konusu. Malumunuz, tasarruf tedbirleri kapsamında kurumumuzda çalışmalar yürütüyoruz. Hizmet merkezlerimizi kapatmaya başladık. Sunum esnasında da bahsetmiştim. Danışman başına artık günlük görüşme sayısı 3'e kadar düştü. Hizmet merkezlerimize gelen kişi sayısı çok az. Basında zaman zaman yoğunluk gibi yansıyor ama verilere baktığımızda kesinlikle 1 kişi günde en fazla 3 kişiyle görüşüyor. Uygulamalarımızı dijital platforma taşıdık. Mobil uygulamamız 6,5 milyon kişi tarafından indirildi ve kullanılıyor. Tabii, erişilebilirliğini artırmamız gerekiyor özellikle engelli vatandaşlarımız kapsamında.

Hizmet merkezlerinin erişilebilirlik seviyesine de bakmak gerekiyor. Özellikle yıllar içerisinde tavsiye ettiğimiz şey, çok katlı hizmet sunduğumuz yerlerde giriş katlarda engelli iş koçlarının yer alması şeklinde. Onun dışındakileri çok detaylı bilmiyoruz ama raporlayabiliriz.

İş ortamında destek eksikliğini gidermek adına -bahsettik- engelli iş koçluğu yaygınlaştırılabilir. Tabii, Türkiye'de 10 milyon engelli olduğundan bahsettik, bu sayılar konuşuluyor ama İŞKUR'a kayıtlılığın gönüllülük esası var. Bir vatandaş gelip engelli raporuyla İŞKUR'a kaydolursa ancak biz hizmet sunmaya başlıyoruz. Bu verilerin tamamını alıp "İŞKUR'da bunlara iş bulunabilir." şeklinde hizmet yürütmemiz mümkün değil. Tüm vatandaşlarımız için bizim uygulamamız...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aile Bakanlığı ve İŞKUR arasındaki bu sosyal yardım bağlantısı engelli vatandaşlarımızda da var mı?

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Engelli özelinde değil Sayın Bakanım ama sosyal yardım-istihdam bağlantısı kapsamı içerisinde eğer engelli vatandaş da varsa o bildiriliyor bize, çalışabilir durumdaki engelli ama o sosyal yardım yararlanıcısı olarak değerlendiriliyor, engelli olarak değil.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - 3 istihdam imkânı sunuluyor, o, engellilerimiz için de geçerli.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Evet, engellilerimiz için de geçerli ama özel olarak engelliliğe yönelik bir çalışma değil.

Kayıtlılık esas, bu nedenle kurumumuza kaydolmaları gerekiyor "Ben çalışmak istiyorum, iş arıyorum." demeleri gerekiyor. Rakamlara baktığımızda, 800 bin civarında kayıt var. Bu, stok bir veri yani şu an İŞKUR'a kayıtlı engelli sayısı bu. Yıllar itibarıyla artarak gelmiş bir sayı. Haklısınız, Sayın Bakanım siz de bahsettiniz, o bizim gözümüzden kaçmış "Yıllar itibarıyla kaçtı? Kaça kadar çıktı?"yı göstermek lazım. Bunu yine sunum sonrası raporlayalım sizlere.

Mesleki eğitim programlarında erişilebilirlik konusu önemli. Engelli vatandaşlarımıza meslek edindirmek ve yetiştirmek isteriz ama İŞKUR'un tek başına yapabileceği bir iş değil. İŞKUR'un uygulamalarının tamamında istihdam yükümlülüğü var. Yüzde 60'ını istihdam etmek zorunda işveren. Bu nedenle çok da yaklaştığı bir alan değil işverenlerimizin ama bunun yanında hibe projelerinin içerisinde mesleki eğitim kursları var. Bunları da STK'lerimizden, vakıflardan, derneklerden bekliyoruz. Gelip başvuruları durumunda orada istihdam yükümlülükleri çok az, yüzde 10'lar düzeyinde. Meslek edindirmek isteyen herkese bu destekleri veriyoruz. Kendilerini desteklemek isteriz ama biraz daha demek ki duyurmak ve yaygınlaştırmak gerekiyor bunu. Yılda 6'ya da çıktı, sürekli hâle getirdik, ciddi manada destek sunuyoruz aslında.

Bir diğer konu, kadın engellilerin kayıtlılık durumuydu. Bu, tabii, verileri kontrol ettik, arkadaşlarımız da tekrar baktılar, burada bir hata yok ama engelliler üzerinde belki iş arama durumu erkeklerde yoğunlaşmış gibi görünüyor; bu da fiilî bir gerçeklik.

AYLİN YAMAN (Ankara) - Zaten hata olduğunu hiç düşünmedim ama genel olarak başvuru sürecinde, sonra, yerleştirme sürecinde, biliyorsunuz, kadının zaten engellilik dışında da iş yaşamında olması çok sıkıntılı ama buraya özel bir uygulama da olması lazım yani kadın engellileri teşvik edici -hem firmalara, hem de işverenlere- bir uygulamaya ihtiyaç var. Yani bu, kadın engelli sayısı daha az olduğundan değil başvuramadıklarından; onu demek istiyorum.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Tabii, yani engellilerin sahada kısmi süreyle çalışması gerektiği konusundan bahsedildi. Bu, 10 bin kişilik verdiğimiz İşgücü Uyum Programı, aslında bunun bir denemesiydi. Kamu kurumlarında haftada üç güne kadar, üç günden fazla değil, en fazla üç güne kadar, kendi durumuna uygun, bir gün de katılabilir, iki gün de, üç gün de katılabilir. Günlük 1.083 lira ücret ödüyoruz burada.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ama uzun vadeli sigorta yok orada.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Yok.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ona tam bir iş diyemeyiz yani bizim, eşit fırsatlarla engellilerin istihdamını artırmaya yönelik yöntemleri geliştirmemiz lazım.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Evet, bunu biz ödev olarak alalım kurum olarak, bu teşvikleri nasıl uygulayabiliriz, daha fazla nasıl yaygınlaştırabiliriz.

En önemli çıktılardan birisi de şu oldu kendi adımıza: İş gücü piyasası araştırmasında engelliler üzerinde yapıp ortaya koyalım, bir çalıştayla da yol haritası çizelim diyoruz.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, şimdi sırayla tekrardan bir tur daha söylenenlere istinaden...

Evet, buyurun Fatma Hanım.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Evet, teşekkür ediyorum ben, gerçekten çok güzel bilgiler edindik.

Benim naçizane bir önerim olacak: Şimdi, sizi dinlediğimizde gördük ki sunumlarda "Engelli çalıştırsın." diye farklı farklı teşvikler, farklı farklı çalışma modelleri... Aslında bu bir anayasal haktır bir taraftan da yani bu bir imtiyaz, bir hayır kurumu gibi algılanmamalı, bu, yasal bir haktır çünkü "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bir birey hangi haklardan yararlanıyorsa engelli de hiçbir ayırım gözetmeksizin o haklardan yararlanmakla mükelleftir." diye bakmak gerekiyor. Bu teşvik çeşitliliğine sadece engelli olarak değil hem kadın hem genç hem engelli olarak zorunluluk getirmek gerektiğine inanıyorum ben. Yani parasal cezalar, işte farklı teşvikler, vesaire, vesaire, bunların çok da fazla bir yaptırımı olacağını... Ben de geçen süre içerisinde bir engelli çalışan olarak yaşadığım süreçlerde gördüm ki çok bir anlamı yok. Firmaların çoğu, özellikle bazı "business" kısımda çalışan -az önce Ayşe Başkanımızın dediği gibi- beyaz yakalı kısımda zaten hemen hemen hiç değerlendirilmiyorlar, tamamen hizmet birimi ki size de bilahare sordum "Bunlar daha çok hangi alanda değerlendiriliyor?" diye. Siz kendiniz de dediniz ki: "Bunlar temizlikçi işte, falan falan..." Dolayısıyla, ben şuna inanıyorum: Bu kota, ceza falan, bunların hepsinin dışında kesinlikle ve kesinlikle zorunlu olması gerekiyor. Para cezası tamamen kaldırılmalı "kadın çalışan, genç çalışan, engelli çalışan" diye mutlaka ve mutlaka zorunlu bir yaptırımın olması gerektiğine inanıyorum; bir öneri yani.

Teşekkür ederim.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Not alıyorum efendim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum.

Ben sırayla söz vereceğim.

Buyurun Latif Bey.

LATİF SELVİ (Konya) - Ben de sunumdan hareketle 1-2 konuyu sormak istiyorum.

Biri, ÖSYM, engellilerle ilgili de sınavlar yapıyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - E-KPSS.

LATİF SELVİ (Konya) - Birincisi, sizin E-KPSS çerçevesinde birlikte herhangi bir değerlendirmeniz oluyor mu?

İkincisi, mesleki eğitime girilmiş, o zaman Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ve Özel Eğitim Genel Müdürlüğü bu konuda çalışmalar yapıyor, bir koordinasyonunuz var mı?

Bir diğer konu da yerel yönetimlerin değişik meslek edindirmeler çerçevesinde kursları var, bu hususta birlikte çalışmalarınız var mı?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyoruz Başkanım.

Asuman Hanım, buyurun.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) - Ben bahsettiğim konuyu benden daha iyi izah ettiğiniz için öncelikle teşekkür ediyorum.

Aslında, dediğiniz gibi, akademik anlamda ya da iş gücü piyasasının araştırılması çok kritiktir. Burada çok farklı yöntemler belki geliştirilir diye ümit ediyorum. Mesela, Çalışma Bakanlığı aslında bu anlamda çok önemli bir mesafe katetti yani çok inovatif yaklaşıyor olaya. Mesela, Bakan Bey'le de konuştuğumuzda... Bu kısa süreli çalışmalar var ya, mesela onlar da asıl amacın bireylerin çalışma hayatıyla tanışması, tecrübe kazanması; bu çok kıymetli bir şey yani vatandaşın aslında çalışma hayatının nasıl olduğu, ileriki aşamalarda çalışma hayatına adaptasyonu ile ilgili çok önemli bir deneyim kazandırıyor ve benzer şeyler belki de engelli vatandaşlarımıza da uygulanabilir. Bilmiyorum bana mı çok sık geliyor, diğer vekillerimize de sık geliyordu ama bazen o kadar çok sohbet ediyoruz ki bu engelli bireylerin anneleriyle, babalarıyla ya da kendileriyle. Mesela, bazen şöyle çözümler söylendi konuşmalarımızda: Mesela, babası "İşte, bir eczanenin yanına verdim oğlumu hatta para verdim üstüne. Yeter ki hani, kendini geliştirsın, çalışma deneyimi yaşasın diye." diyor. Mesela, böyle yöntemler geliştiren ailelerimiz var ya da işte "Küçük bir yer açtım, bir büfe açtım." diyor. Mesela, bu da ayrı bir şey olabilir. Belki hani, engellilerin müteşebbis ruhunu geliştirecek, kendilerine özgü yerler açabilecekleri teşvikler de yapılabilir. Aslında, burada şey de çok önemli, tabii ki biz engelliler açısından bakıyoruz ama işverenler açısından da işler çok kolay değil. Mesela, girmiş bir yere bir engelli çocuğumuz, gencimiz ama oraya uyum sağlayamamış ve orada, iş ortamında uyum sağlayamaması ve yaşadığı olumsuz deneyimler onu psikolojik anlamda çok etkilemiş ve işvereni de başka bir engelliye çalıştırmama anlamında olumsuz etkilemiş. Hâlbuki bu süreçler öncesinde belki, engelli çocuklarımızın belli hazırlıklardan geçmesinin, işverenlerin belli hazırlıklardan geçmesinin ben çok olumlu şeylere vesile olacağını düşünüyorum. Bu süreçte çalışanlarından çok memnun olan işverenler de var, engelli olanlardan çok verim alan, çok güzel bir iş ortamı sağlayan, olumlu iş ortamı sağlayan. İşte, Kuaförler Federasyonu "Ben, bunun müşterilerimiz açısından çok olumlu sonuçları olacağını düşünüyorum." demişti. Çünkü sonuçta, insanlar bizim insanlarımız, sempatik bakabiliyor, empati kurabiliyor. Mesela ben orada çok olumlu bir sürece evrilebilecek yaklaşım görmüştüm o kuaförlerimizden. Mesela her gün olmaz da yarı zamanlı gelir; işte, bir iki saatliğine gelir, orada bir deneyim kazanır, sonra kendisi evde o geliştirdiği, kazandığı becerilerle çevresine faydalı olabilir. Yani gerçekten uzun çalışmaya ihtiyacı var.

Ben yine teşekkür etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir tablo var da Fatma Vekilimiz onu soracak.

Fatma Hanım, buyurun.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Şimdi, sayfa 19'da Engelsiz İş Gücü Uyum Programı'na yönelik Türkiye haritası var -ki ben Erzurum'da bundan faydalandırımdı, 106 kişi vermiştiniz toplamda- belli şehirler dağılımın dışında, bunun engellilik nüfus yayılımıyla alakası var mı? Yoksa "step step" mi yani süreç süreç mi gidiyorsunuz? Mesela Van'da yok, Muş'ta yok, Konya'da yok.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Sayın Vekilim, şöyle: Engelli nüfusuna göre değil, Kuruma kayıtlı engelli iş arayan sayısına göre dağıttık yani çalışabilir olması, gönüllü olması da esas. Orada dağıttığımız yerlerin boş olmasının sebebi programın henüz açılmamış olması. Muş'ta 65 kişilik kontenjan var şu anda, Van'da da 90 kişilik var; henüz açılmamış, sıfır olduğu için rengi farklı; başlamamış daha.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Başvuru olmadığı için.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Bunu serbest bıraktık, şöyle serbest bıraktık: Diğer iş gücü uyum programlarında bir dönem var, ilan açıldığında beş gün içerisinde başvuru yapıp yararlanmanız gerekiyor, uygulamanın başlaması gerekiyor. Burada bir sürekli dönem var, ne zaman belli bir hedef gruba ulaşırlarsa o zaman açmalarını söyledik. Oralarda da açılacak yani Türkiye genelinde her yerde açılmış olacak. Çok yakın zamanda açıldı, iki aylık bir süreç, yıla yaygın bir şekilde uygulanacak.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Yok, ben Erzurum'dan biliyorum, bize 106 kişi vermiştiniz, 105'ini istihdam ettik, hatta 2 Down sendromlu kızımızı da Valilik istihdam etti. Çok da güzel bir program ama hani diğer şehirlere açılmamasının bir sebebi var mı diye sordum.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Yok, bütün illerde var, 81 ilde uygulayacağız.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Tamam, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, tekrar, bir tur daha soruları aldık.

Aslında bütün konuları kamu kurumlarından da beklememek gerekiyor yani engellilikle ilgili konularda toplumsal farkındalık ve hem sivil toplum kuruluşlarının hem yerel yönetimlerin... Bir de yerel yönetimler boyutuna da bakmak lazım, belediyelerdeki bu engelli istihdam oranları ne durumda acaba, imkânlar yeterince değerlendiriliyor mu ya da engellilerimizle ilgili, onların istihdamı konusunda yaptığı hizmetler de var mı? Herkesin sorumluluk alması ve topyekûn bir farkındalık çalışmasıyla bugün iyi bir aşamadayız. İnşallah bu aşamayı çok daha iyi yerlere getireceğimize inanıyoruz. Artık dört duvar arasında değil, hayatın her alanında, ekonomiden eğitime, istihdamdan sağlığa birçok konuda güçlendirilmiş -aileleriyle birlikte- kardeşlerimiz, vatandaşlarımız var.

Şimdi, ben bu anlamda, istihdam konusunda birçok konu konuşuldu ama yine, biraz daha farklı yöntemlerin de devreye sokulması gerektiğini düşünüyorum. 2030 Engelsiz Vizyon Belgemiz var, Engelli Hakları Belgemiz var, Ulusal Eylem Planı'mız var; zaten kurum, kuruluşlarımızın yıl yıl takip edilen, izlenen aksiyonları, stratejik olarak yapması gereken konular belirlenmiş durumda ortak akılla. Bir de bizim işte, orta vadeli programımızda kısa, uzun, orta vadede yapacağımız çalışmalar var. Ben yine, hani İş Kanunu'muzun bazı konularda hâlâ katı olduğunu düşünüyorum, sosyal güvenlik bağlantısı yönüyle de evet, revize edilmesi gerekiyor. Birazcık, sendikalarımızın ya da farklı kesimlerin görüşleri olabilir ama istihdam konusunda... Şimdi, engelli kardeşlerimiz tam zamanlı istihdam konusunda da zorluklar yaşıyorlar, ne bileyim, sağlıkla ilgili tedavileri devam ediyor olabilir, rehabilitasyon hizmetleriyle alakalı almış oldukları hizmetler olabilir ya da eğitimleriyle ilgili devam ettikleri hususlar olabilir, aileyle ilgili konular olabiliyor. O yüzden, bizim güvenceli esnek çalışma modellerini artık tam manasıyla... Yani bir zorunluluk değil, tercihe bağlı, imkânlarla bağlı; işte bu kadınlar için, engelliler için farklı... İşte, engelli çocuğu olan ebeveynlerimizden bazen ikisi de çalışmıyor

olabiliyor ama birinin en azından çalışma hayatına girebilmesiyle alakalı olabilir. Bu güvenceli esnek çalışma modelleriyle alakalı da İŞKUR'un ya da SGK'nin bir çalışması var mı diye de sormak istiyorum. En son bu şekilde de tamamlamış olalım soruları.

Önce Raci Bey'e, sonra da tekrar İŞKUR Genel Müdür Yardımcımıza söz vererek bu konuları toparlamış olalım.

Teşekkür ediyorum.

Buyurun Raci Bey.

SGK BAŞKANI RACİ KAYA - Sayın Bakanım, sayın Komisyon üyelerimiz; ben zaten Sayın Asuman Erdoğan Vekilimiz "part-time"dan bahsettiğinde kısaca bahsedecektim ama siz de girdiniz konuya. Biz şu anda Çalışma Bakanlığı olarak SGK, İŞKUR ve bütün ilgili devlet kurumlarıyla birlikte bu söylediğiniz çalışma modellerine "yeni nesil çalışma modelleri" diyerek bir çalışma başlattık. Bu noktada bütün tarafları da dinliyoruz. Hem sendikaları hem işveren tarafı, özellikle de bahsettiğiniz güvenceli esneklik konusunda yani böyle bir çalışmanın içindeyiz çünkü zaman bize onu getirdi. Farklı çalışma modelleri sadece -dediğiniz gibi- engelliler açısından değil, kadın, genç girişimciler, "NEET"ler ve toplam çalışma hayatı açısından da -siz daha iyi biliyorsunuz bu konuları, sendikaların yaklaşımı, onun için bu konuda- yeni nesil çalışma modelleriyle ilgili bütün kamu kurumları ve ilgili kuruluşları da dâhil ettiğimiz bir çalışmamız var. Bunu, biz, önümüzdeki dönemde inşallah, hem işin mevzuat tarafında hem de iş hayatı açısından yürütüyoruz. Bu çalışmalar başlatıldı.

Bir de Ayşe Keşir Vekilimizin bir özel dosyayla ilgili, onu alırsız ama İsmail Bey'in söylemek istediği bir şey var, ondan sonra.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - Sayın Bakanım, Komisyonumuzun kıymetli üyeleri; Ayşe Keşir Başkanımızın sorusu. Tabii, bu soruya cevap verebilmek için yangında kalan kişinin statüsünü bilmek lazım, SSK'li mi, Emekli Sandığı mı?

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Sosyal sigortalar, iş yeri yangını değil, özelde bir yangın.

SGK BAŞKAN YARDIMCISI İSMAİL ERTÜZÜN - Anladım. Şimdi iş yerinde olmuş olsaydı iş kazası kapsamında değerlendirilecekti ya da devlet memuru olsaydı vazife malulü olacaktı. Hâlihazırda tedavisi devam ettiği için kati rapor gerekiyor bu durumlarda. Kati rapor gelmeden sağlık kurulu nihai kararını veremiyor. Bu arada, gelir kaybını telafi edebilmek için Sosyal Güvenlik Kurumu sosyal sigortalar, sosyal güvenlik kanunlarında geçici iş göremezlik müessesesini devreye almış ki ilk iki gün işveren, takip eden süredeki geçici iş göremezlik ödeneklerini de Sosyal Güvenlik Kurumu kendisinin hesabına göndermekte. Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilen kazancına göre bu rakam belirleniyor. Peki kati rapor geldi, sağlık kurulları inceledi. 15 ayrı sağlık kurulu var ülkede muhtelif illerde görevlendirilmiş, onlar inceleniyor, ilave gerekli olursa ara kararlar belge ve bilgi istiyor. Diyelim ki olumsuz bir karar çıkmış olsun. Sosyal güvenlik mevzuatında şöyle bir uygulama var: Yüksek Sağlık Kurulu diye müessese kurulmuş, bunlar 12 farklı kurumun temsilcisinden oluşuyor. SGK sadece sekreteryayı yürütüyor. Burada Türk Tabipler Birliğinden, TÜRK-İŞ'ten, işveren sendikalarından, üniversitelerden, Millî Savunmadan, Sağlık Bakanlığından hocaların oluşturduğu bir heyet, tekrar raporu itiraz üzerine inceleyip nihai kararı vermeleri mümkün oluyor ama dosyayla ilgili özel incelemeyi yaptırıp size bilgisini takdim edelim Sayın Bakanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Ve son olarak Mustafa Bey'e söz veriyorum. Bir de önceki turdan benim özel istihdam bürolarıyla ilgili soruma da cevap vermemiştiniz, onu da arada eklerseniz sevinirim.

Buyurun.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Sayın Bakanım, teşekkür ederim.

Millî Eğitim Bakanlığıyla iş birliği konusu sorulmuştu, Sayın Vekilimiz sordu. İŞKUR kurs ve program düzenlerken bu eğitim içeriklerini, modülleri tamamen Millî Eğitim Bakanlığı ya da üniversiteler oluşturuyor. Burada ciddi bir iş birliğimiz var. Eğitim modüllerinin bir çoğunu da Millî Eğitim Bakanlığı oluşturuyor, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde yürütülüyor, eğiticiler genellikle Millî Eğitim Bakanlığından oluyor, eğitim mekânlarının da onaylanması gerekiyor, bunları da yine Millî Eğitim Bakanlığı onaylıyor. Özel eğitim kurumlarıyla da bir protokolümüz var yıllar itibarıyla yürüttüğümüz, Özel Eğitim Genel Müdürlüğüyle. Oradaki çocuklarımızın eğitim sonrası iş hayatına kazandırılması konusunda biz destek veriyoruz, hem danışmanlık veriyoruz hem de çok taahhüt altına girmeden istihdam konusuna yardımcı oluyoruz, özellikle yönlendirme konusunda bir desteğimiz var. Onun dışında, çalıştay konusunu konuşmuştuk. Sayın Vekilimizin değerlendirmeleri kıymetli. Son iki yılda Sayın Bakanımız iki ayrı çalıştay yaptı STK'lerimizle. Zaten kısa vadede hayata geçirdiğimiz bu reformlar da o çalıştayların bir çıktısıydı ama daha kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç olduğu da kesin.

Sayın Bakanım, sizin de özel istihdam bürolarıyla ilgili sorunuz... Orada önemli bir çalışmamızı da vurgulamak istiyorum. Malumunuz, İŞKUR'da şu anda açsanız anlık 90 bin civarında açık iş ilanı var ama özel istihdam bürosunda da çok sayıda açık iş ilanları var. Vatandaşlarımız tek tek her bir özel istihdam bürosunu sistemden ziyaret edip oralara başvuru yapmak zorunda kalıyorlar. Bu platformların tamamını birleştiren "Türkiye'nin İş Kapısı" diye bir platformu hayata geçiriyoruz. Sizlerin desteğiyle yakın zamanda bir kanuni düzenleme yapmıştık, o verilerin tamamını alıyoruz. Aslında özel istihdam bürolarından yıllarca istatistik anlamında bir veri alınmış ama iş gücü piyasasının tamamına hâkim olamıyorduk, bu veriler istatistik amaçlı toplanıyordu. Şimdi, yönlendirme yapılan herkesin -engelli veya normal vatandaş- bilgilerini İŞKUR'a alıyor olacağız, iş gücü piyasasını daha kapsamlı analiz ediyor olacağız. Tabii, istatistik anlamında İŞKUR'a bildirilen özel istihdam büroları aracılığıyla yapılan işe yerleştirme bu sene 46.675. Şu anda bizim işe yerleştirme rakamlarımız 1 milyon 100 bin. Bizden daha fazla engelli işe yerleştirmiş oluyor toplamda özel istihdam büroları olarak. Engelli olarak ayırt edemiyoruz efendim, sadece özel istihdam bürolarının toplam yaptığı işe yerleştirme 46 bin düzeyinde.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bunları biz de öneriler olarak raporumuzda sunarız uzman arkadaşlarımız not alırsa.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Ama ocak ayından itibaren engelli, kadın, genç, özel istihdam büroları kapsamında kaç kişi işe yerleştirilmiş, ne kadar yönlendirilmiş bilgisini alıyor olacağız.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İnşallah.

İŞKUR GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MUSTAFA IŞIK - Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çok teşekkür ediyorum.

Gerçekten çok nitelikli, önemli bir toplantı yaptığımıza inanıyorum.

Bugün Kasapoğlu Bakanımız, Komisyon Başkanımız Meclis görevi nedeniyle, NATO PA görevi nedeniyle yurt dışındaydı, o yüzden yerine biz vekâlet ettik.

Bütün katılımcı vekillerimize, Komisyon üyelerimize teşekkür ediyoruz. Sunumları için SGK Başkanımıza, Başkan Yardımcımıza, Genel Müdür Yardımcılarımıza, yine, İŞKUR Genel Müdür Yardımcımız ve daire başkanlarına teşekkür ediyoruz.

Yazılı olarak da Komisyonumuza herhâlde bu hususlar verilecek raporlarımızda yer alması için.

Bugünkü toplantımızı kapatıyoruz.

İnşallah hayırlara vesile olsun diyorum.

Kapanma Saati: 13.58